

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบ เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่อง ลึกลับในรายการวิทยุ โทรทัศน์ และโทรศัพท์ จำนวน 4 รายการ ดังนี้คือ รายการวิทยุ Shock FM.94 MHz., รายการวิทยุ "ชมรมลูกนกฮูก" AM 576 kHz, รายการทางโทรศัพท์ TA Phone Club ช่วง "ชนลูกปลุกผี" และรายการโทรทัศน์ "มิติลึกลับ" โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้คือ

1. แนวคิดเรื่องธรรมชาติสื่อวิทยุ โทรทัศน์และโทรศัพท์
2. แนวคิดเรื่องรูปแบบรายการวิทยุและโทรทัศน์
3. แนวคิดเรื่องลึกลับในสื่อมวลชน

1. แนวคิดเรื่องธรรมชาติสื่อวิทยุ โทรทัศน์และโทรศัพท์

1.1 สื่อวิทยุ

วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ทุกหนทุกแห่ง ไม่ว่าจะอยู่ที่บ้าน รถยนต์ ที่ทำงาน นอกจากนั้นเราสามารถพูดคุยกับผู้อื่นโดยผ่านทางวิทยุ การใช้เวลาในสื่อวิทยุ คือ เวลาที่จะคอยตามผู้ฟังผ่านชีวิตประจำวัน หมายถึง ทุกๆ วันเมื่อคุณเปิดฟังวิทยุ คุณจะได้ยิน รายการเหมือนๆ เดิมทุกวัน ไม่มีการเปลี่ยนซึ่งต่างจาก TV แต่ละวันรายการไม่ซ้ำกัน ดังนั้น Radio เปรียบเสมือนนาฬิกาที่คอยบอกเวลาคุณ การฟังวิทยุจึงเป็นกิจวัตรประจำวันของบางคน

วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ช่วยสร้างจินตนาการมากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ การจัด ทำละครวิทยุหรือรายการเพลง ตลอดจนการแสดงต่างๆ ผู้ฟังจะต้องฟังอย่างตั้งใจและมี จินตนาการตามไปด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ฟังต้องใช้กระบวนการทางสมองมากกว่าการดูรายการ โทรทัศน์ รายการวิทยุกระจายเสียงจึงช่วยฝึกความคิดอย่างมีจินตนาการได้ดี (ณรงค์ สมพงษ์,

สื่อมวลชนเพื่องานส่งเสริม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) สื่อวิทยุกระจายเสียงมีลักษณะพิเศษบางประการ คือ

1. ความรวดเร็วในการถ่ายทอดเหตุการณ์ การเตรียมรายการและการนำเสนอรายการสดและรวดเร็วกว่าสื่อโทรทัศน์มาก สื่อวิทยุกระจายเสียงมีการเตรียมการเพียงทางด้านเสียงอย่างเดียว จึงใช้อุปกรณ์ที่ราคาไม่แพงและไม่สลับซับซ้อนมากเหมือนกับสื่อวิทยุโทรทัศน์ การผลิตรายการทำได้รวดเร็ว ข่าวสารต่างๆ ที่ส่งผ่านสื่อวิทยุจึงมีความรวดเร็วกว่าสื่ออื่นๆ
2. สื่อวิทยุกระจายเสียงครอบคลุมขอบเขตของการกระจายเสียงที่กว้างขวาง คลื่นวิทยุสามารถเดินทางผ่านสิ่งกีดขวางต่างๆ ได้ไม่ว่าจะเป็นภูเขา ป่าไม้หรือสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ไปได้ไกลๆ สำหรับประเทศไทยนั้น คลื่นวิทยุสามารถแพร่กระจายไปจนถึงในเขตเทือกเขาต่างๆ ทุกภาคของประเทศ จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการส่งข่าวสารไปสู่บุคคลที่อยู่ในเขตห่างไกลความเจริญ
3. เป็นสื่อที่มีราคาถูก บุคคลทุกอาชีพและทุกสถานะทางเศรษฐกิจ สามารถมีไว้ครอบครองและนำติดตัวไปเปิดรับฟังได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ ทำให้ความถี่ในการเปิดรับสื่อประเภทนี้สูงกว่าสื่อประเภทอื่นๆ
4. วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีพลังทั้งด้านการนำเสนอข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง ความเพลิดเพลิน ได้ข้อมูล สารวิชาการในรูปแบบที่หลากหลาย และสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้น ทั้งในทางบวกและทางลบ การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการ การได้รับฟังรายการซ้ำๆ กันบ่อยหลายๆ ครั้งย่อมก่อให้เกิดความเห็นคล้อยตามและนำไปสู่การปฏิบัติได้
5. สร้างจินตนาการหรือความคิดสร้างสรรค์ได้ดี จากการฟังรายการวิทยุกระจายเสียงและคิดตามได้อย่างอิสระ นำไปสู่ความสามารถในเชิงความคิดสร้างสรรค์ การฟังรายการวิทยุกระจายเสียงบ่อยๆ เสมือนแบบฝึกหัดให้ผู้ฟังมีสมาธิในการรับฟังเรื่องราวต่างๆ พร้อมๆ กับการใช้ความคิดในการสร้างจินตนาการและวิเคราะห์สิ่งที่ได้รับฟังมา

ส่วนข้อเสียที่เกิดขึ้นของสื่อวิทยุกระจายเสียง คือ (รศ. อนันต์ธนา อังกินันท์ การผลิตรายการวิทยุ Radio Program Production AV 406 มหาวิทยาลัยรามคำแหง)

1. วิทยุเป็นสื่อที่ให้เฉพาะเสียงอย่างเดียว ไม่มีภาพเหมือนอย่างทีวี ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของสื่อประเภทนี้ เพราะการฟังแต่เพียงอย่างเดียว นั้นไม่อาจก่อให้เกิดความทรงจำได้ดีกว่าการเห็นภาพ
2. ผู้ฟังสามารถกระทำกิจกรรมอื่นพร้อมกันกับการฟังวิทยุได้ ฉะนั้นการรับรู้ในข่าวสารต่างๆ จึงไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เพราะความสนใจในการฟังจะถูกแบ่งแยกไปโดยงานที่ทำนั้นๆ
3. อายุของข่าวสารสั้นมากเพียงชั่วขณะเดียวเท่านั้น ถ้าเราพลาดโอกาสที่จะได้ยินไปแล้ว เราก็จะไม่สามารถจะได้อีก
4. ไม่สามารถอธิบายสาระหรือรายละเอียดบางอย่างได้ เช่น การอธิบายรายละเอียดของเครื่องมืออุปกรณ์ที่ซับซ้อน เป็นต้น

เนื่องจากสื่อวิทยุเป็นสื่อที่อาศัยเสียงเป็นหลักในการถ่ายทอดความคิด เนื้อหาทัศนคติ อารมณ์ หรือข้อเท็จจริงต่างๆ รายการวิทยุทุกประเภทจึงมีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ คือ

1. เสียงพูด (WORDS) ได้แก่ เสียงพูดคุย เสียงบรรยาย เสียงสัมภาษณ์ เสียงประกาศ หรือเสียงอภิปราย เป็นต้น
2. เสียงดนตรี (MUSIC) ได้แก่ เสียงเพลงบรรเลงหรือเพลงที่มีเนื้อร้องเพื่อใช้เป็นสื่อในการสร้างหรือเร้าอารมณ์ของผู้ฟังให้คล้อยตาม ดนตรีในรายการวิทยุแบ่งได้เป็น
 - 2.1 ดนตรีประจำรายการ (Identification music) เป็นดนตรีที่ผู้จัดใช้เป็นสัญลักษณ์ประจำรายการ ดนตรีประเภทนี้มักใช้ตอนเปิดและปิดรายการ เพื่อให้ผู้ฟังทราบว่ารายการที่กำลังออกอากาศเป็นรายการอะไร การเลือกดนตรีประจำรายการควรเลือกเพลงเร้าอารมณ์ น่าตื่นเต้น มีชีวิตชีวา จังหวะเร็วพอสมควรหรืออย่างน้อยควรจะฟังดูแปลกและน่าสนใจ

นอกจากดนตรีประจำรายการจะเป็นสัญญาณในการเริ่มต้นรายการแล้ว ยังเป็นการชี้แนะอย่างคร่าวๆ ว่ารายการที่กำลังจะ

ตามมานั้นจะมีบรรยากาศ สไตล์ หรือรสชาติทำนองไหน เพื่อดึงความสนใจของผู้ฟังไปสู่ตัวรายการ เพื่อปรับและโน้มน้าวอารมณ์ของผู้ฟังให้เข้ากับอารมณ์และบรรยากาศของตัวรายการ

2.2 ดนตรีคั่นรายการ (Transition Music) คือ เพลงที่นำมาเปิดคั่นเนื้อหาสลับไป เป็นช่วงๆ เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยไม่ให้รายการวิทยุฟังดูน่าเบื่อ เป็นการทำให้ผู้ฟังได้พักประสาทหู พักสมอง มีโอกาสได้ทบทวนสิ่งที่เพิ่งฟังมา คิดและจดจำและก็ได้คลายอารมณ์ไปในตัว

2.3 ดนตรีคลอ (Background Music) รายการวิทยุบางลักษณะต้องการดนตรีคลอ เพื่อให้ง่ายต่อการเล่าอารมณ์ของผู้ฟัง ดนตรีคลอจะถูกมาใช้โดยให้มีความดังประมาณไม่เกิน 1 ใน 3 ของความดังของเสียง

3. เสียงประกอบ (Sound Effect, FX) คือ เสียงต่างๆ ที่นำมาสอดแทรกไว้ในรายการ เพื่อความสมจริงสมจัง หรือเกิดผลบางอย่างที่ต้องการ เสียงประกอบนับว่าเป็นส่วนสำคัญในการผลิตรายการวิทยุ เมื่อเปรียบเทียบกับรายการภาพยนตร์และโทรทัศน์ เพราะเสียงประกอบทางวิทยุ คือ สิ่งที่ใช้ชดเชย "ภาพ" นั้นเอง เสียงประกอบจะช่วยให้ผู้ฟังนึกเห็นภาพสวยงามๆ หรือแปลกอารมณ์ได้

หน้าที่ของเสียงประกอบ

1. บอกเวลา เราเอาเสียงประกอบมาใช้บอกเวลาได้ เช่น เสียงไก่ขัน นกร้อง บอกเวลาใกล้รุ่ง เสียงจิ้งหรีด เสียงนกฮูกบอกเวลากลางคืน
2. บอกสถานที่ เช่น เสียงหวูดรถไฟ เสียงจ้อกแจ้กจอบแจ แสดงว่าเป็นสถานีรถไฟ เสียงคลื่นลมบอกให้ทราบว่าเป็นชายทะเล เป็นต้น
3. บอกการกระทำ กิริยาบางอย่างไม่ต้องบอกเป็นคำพูด แต่ใช้เสียงประกอบแทนได้ความหมายดีกว่า เช่น เสียงพิมพ์ดีด เสียงปิ่น เสียงหัวเราะ ร้องไห้ เสียงประเภทนี้มีความหมายเด่นชัดในตัวของมันเอง
4. สร้างอารมณ์หรือสร้างบรรยากาศ เสียงประกอบใช้ในการสร้างบรรยากาศชนิดต่างๆ เช่น โรแมนติก สนุกสนานร่าเริง หรือน่ากลัวได้5. ช่วยสร้างมิติแปลกๆ ที่ไม่เป็นความจริง ส่วนมากมักเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับจินตนาการของผู้จัดเพื่อ สร้างบรรยากาศให้มีความรู้สึกที่แปลกออกไป เช่น บรรยากาศในห้วงอากาศ เป็นต้น

1.2 สื่อโทรทัศน์

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียง จึงมีเสน่ห์ดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้มาก ปัจจุบันเทคนิคการผลิตสื่อโทรทัศน์เยี่ยมยอดมาก เพราะมีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ระบบดิจิทัลมาช่วยสร้างภาพให้ดูเหมือนจริง (Virtual reality) กระทั่งเกินความจริง (Sur-real) ในอดีตคำพูดที่เคยใช้เพื่อแสดงถึงศักยภาพของสื่อโทรทัศน์ คือ "Seeing is believing" (ถ้าได้เห็นก็จะเกิดความเชื่อ) โทรทัศน์ได้สร้างมายาภาพลวงตาให้เราเห็นสิ่งที่สื่อสร้างขึ้นว่าเป็นของจริง (รศ. วิชา อุดมฉันทน์ การผลิตสื่อโทรทัศน์และสื่อคอมพิวเตอร์ : กระบวนการสร้างสรรค์และเทคนิคการผลิต.)

ลักษณะพิเศษของสื่อโทรทัศน์ประกอบด้วย

1. เป็นสื่อใกล้ตัว และมีอิทธิพลสูงเช่นเดียวกับสื่อวิทยุ แต่ที่ยิ่งกว่า คือ เป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียงในขณะเดียวกัน
2. การนำเสนอด้วยวิธีการของสื่อแบบเก่าเกือบทั้งหมด อาทิ เช่น หุ่นจำลอง กราฟิก ภาพถ่าย ภาพยนตร์ วิทยุ สไลด์ ฯลฯ ล้วนสามารถนำเสนอได้ด้วยเทคนิคกล้องขนาดต่างๆ สามารถให้รายละเอียดไม่ผิดเพี้ยนจากหุ่นจำลองของจริง ใช้กล้องโทรทัศน์บันทึกการฉาย สไลด์เก็บไว้ในรูปของสื่อโทรทัศน์ได้ กล่าวอีกนัย คือ โทรทัศน์เป็นการพัฒนาขั้นสูงสุดของการนำเสนอด้วยภาพและเสียง
3. โทรทัศน์เป็นสื่อที่ใช้ง่าย ไม่ต้องปิดห้องมืด ไม่ต้องการความสามารถพิเศษ เด็กเล็กๆ ก็เปิดรับสื่อจากโทรทัศน์ได้
4. สื่อโทรทัศน์ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกใกล้ชิดเสมือนหนึ่งเป็นสื่อส่วนตัว
5. โทรทัศน์เป็นการสื่อสารทางเดียว (one-way communication) ไหลในทิศทางเดียวจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ขาดข้อมูลย้อนกลับ (feedback) และการโต้ตอบกับผู้ชม (interactivity) จุดอ่อนในด้านนี้ได้มีการแก้ไขอย่างจริงจังโดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ เข้าช่วย

เช่น จูงใจผู้ชมให้โทรศัพท์เข้าไปพูดคุยกับผู้จัด เชื่อเชิญผู้ชมทางบ้านไปร่วมสนุกกับรายการ เป็นต้น

คุณลักษณะที่สำคัญของรายการโทรทัศน์ จะต้องประกอบไปด้วย

1. การเสนอภาพที่ผู้ชมไม่เคยเห็นมาก่อน (Visual Primacy)

ภาพที่ผู้ชมไม่เคยเห็นมาก่อน หรือได้เห็นเป็นครั้งแรกเป็นสิ่งที่สำคัญมากในแง่การสื่อสาร เพราะเป็นภาพที่แปลกใหม่ จะทำให้สมองของผู้ชมจำภาพนั้นได้มากกว่าและรวดเร็วกว่าภาพปกติที่เคยพบเห็นเป็นประจำ หรือเคยมีประสบการณ์มาก่อน และจะจดจำภาพนั้นไว้ในมันสมองไปอีกนาน ดังนั้นภาพที่ปรากฏให้เห็นเป็นครั้งแรกจึงมีความสำคัญมากในการนำเสนอรายการเนื้อหาของรายการใน 100% นั้น ถ้าจะให้ได้ผลจริงๆ ในทางโทรทัศน์ก็ควรเสนอด้วยภาพ 90% ส่วนอีก 10% ที่เหลือก็เป็นเสียงคำอธิบายว่า ภาพที่ปรากฏนั้นเป็นอะไร

2. การเสนอภาพที่คุ้นเคยอยู่บ้างแล้ว (Visual Context)

การเสนอภาพที่ตรงกับสิ่งที่ผู้ชมเคยเห็นมาก่อน ย่อมจะมีผลกระทบได้มากในแง่การจดจำ ยิ่งภาพนั้นมีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่เขาเคยเห็นหรือประสบมาทั้งทางลบหรือบวก ก็ยิ่งจะทำให้ภาพนั้นมีน้ำหนักและเข้าถึงจิตใจผู้ชมคนนั้นมากขึ้น และภาพที่ยอมรับกันว่าสามารถเข้าถึงจิตใจผู้ชมได้รวดเร็วก็คือ ภาพที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกๆ ไปนั่นเอง

3. การเพิ่มความเข้มข้นในด้านทัศนคติและความรู้ที่มีอยู่ของผู้ชมให้มากยิ่งขึ้น (Reinforcement)

อิทธิพลของภาพที่ปรากฏจะมีผลต่อผู้ชมมาก ทั้งนี้เพราะถ้าภาพใดก็ตามไปมีผลต่อทัศนคติและความรู้เดิมที่มีอยู่แล้วให้มากยิ่งขึ้น นั่นก็แสดงว่าภาพนั้นมีอิทธิพลมาก แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าความหมายของภาพนั้นอยู่นอกเหนือจากความรู้เดิมของผู้ชม หรือขัดแย้งกับทัศนคติเดิมของเขา ภาพนั้นก็จะมีอิทธิพลน้อยมาก แต่อย่างไรก็ตาม รายการใดที่มีเนื้อหาขัดแย้งกับทัศนคติของผู้ชมอย่างรุนแรง บางทีอาจทำให้เขาโกรธ และซ้ำๆ จะยิ่งเป็นการย้ำให้เขามั่นใจในความคิด

เห็นเดิมของเขามากยิ่งขึ้น ในสภาวะเช่นนี้เปรียบเสมือน “ผลกระทบย้อนกลับ” (Boomerang Effect) มาหาตอกย้ำความเห็นดั้งเดิมของผู้ชมเพิ่มขึ้น

4. ผลต่อเนื้อหาในเนื้อหาที่เสนอ (Content Relevance)

ในการผลิตรายการโทรทัศน์นั้น เนื้อเรื่องที่น่าเสนอค่อนข้างจะเฉพาะเจาะจงมากกว่าจะเป็นเรื่องทั่วไป ผู้ผลิตจึงจำเป็นต้องถามตัวเองก่อนการลงมือผลิตว่า ผู้ชมรายการเป้าหมาย (Target Audience) ของตนจะเป็นใคร และจะได้รับแนวคิดที่เสนอไปหรือไม่ นอกจากนี้การออกแบบเนื้อหาที่จะนำเสนอก็จำเป็นต้องพิจารณาโดยละเอียด ต้องเสนอเนื้อหาอย่างมีระเบียบ เรียงลำดับตามความสำคัญ การดำเนินเรื่องควรจะกระชับได้ใจความและเข้าใจง่ายในเวลาอันจำกัด

1.3 สื่อโทรทัศน์

Marshall McLuhan (1964) ได้อธิบายถึงลักษณะธรรมชาติของสื่อโทรทัศน์ไว้ อย่างเด่นชัดว่า โทรทัศน์มีลักษณะพิเศษต่างจากสื่อประเภทอื่นๆ ในหลายมิติด้วยกัน กล่าวคือ โทรทัศน์ต้องใช้ความตั้งใจและการมีส่วนร่วมในการบริโภคสูงมาก หลังจากที่เสียงโทรทัศน์ดังขึ้น เราไม่สามารถเดินไปยกหูโทรศัพท์ จากนั้นก็ปล่อยให้ผู้โทรมาพูดคนเดียวไปเรื่อยๆ ได้ เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อเย็น (Cold Media) ที่การใช้งานได้ต้องมีคู่สนทนาใช้สื่อได้ตอบในขณะเดียวกัน ต่างจากสื่อเย็นประเภทอื่น เช่น วิทยุหรือโทรศัพท์ เราสามารถเปิดทิ้งไว้ขณะที่ทำงานบ้าน นั่งรับประทานอาหาร หรือสนทนาระหว่างสมาชิกในครอบครัว

นอกจากนี้ โทรทัศน์ต้องการทักษะหรือประสาทสัมผัสหลายส่วนพร้อมกัน เราต้องใช้ทั้งหูในการฟัง คู่สนทนา และต้องใช้ปากในการพูดคุยโต้ตอบ ระหว่างการสนทนาเราไม่สามารถที่จะทราบถึงปฏิกิริยาที่แท้จริงของคู่สนทนาได้ เพราะน้ำเสียงราบเรียบที่เราได้ยินตามสาย อาจมาจากสีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสหรือสีหน้ามีนตึงบอกบุญไม่รับก็เป็นได้

คุณลักษณะสำคัญอันเป็นธรรมชาติของโทรทัศน์อีกประการหนึ่ง คือ การใช้สื่อประเภทนี้ ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องรู้หนังสือ เพราะโทรทัศน์ต้องการทักษะการพูดและการฟังเท่านั้น ต่าง

จากสื่อสิ่งพิมพ์ที่ต้องการตาสำหรับการมองและความรู้สำหรับการอ่าน รวมทั้งทักษะในการทำ ความเข้าใจตัวอักษรหรือภาพกราฟิก อย่างไรก็ตาม โทรศัพท์มีข้อเสียในแง่ที่ทำให้ผู้ใช้สูญเสีย ความเป็นส่วนตัวไป เนื่องจากโทรศัพท์เป็นสื่อที่กระจายอยู่ตามแหล่งชุมชนต่างๆ ทั้งประเทศและ ทั่วโลก ซึ่งแน่นอนย่อมนำการสื่อสารกลับมาถึงภายในบ้าน ในห้องทำงาน หรือบุกรุกเข้าถึงห้อง นอน เพราะเราไม่สามารถเลือกรับโทรศัพท์ได้ เมื่อใดก็ตามที่เสียงโทรศัพท์ดังขึ้น เราต้องตัดสินใจ ว่าจะรับหรือไม่ ซึ่งไม่สามารถรู้ได้ล่วงหน้าทุกครั้งไปว่าใครโทรมา

อรนุช คล่องเชิงคร (2527) ได้ทำการวิจัยถึงบทบาทหน้าที่ของโทรศัพท์ต่อชีวิต ครอบครัวยุคใหม่ โดยศึกษาประชากรที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า หน้าที่ของโทรศัพท์เรียง ลำดับตามความสำคัญและการใช้งานจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ใช้ส่งข่าวสารธุรกิจ
2. ใช้เป็นสื่อในการสมาคม
3. ใช้เป็นสื่อในการติดต่อดนัดหมาย
4. ใช้เป็นสื่อในการเยี่ยมเยียน
5. ใช้เป็นสื่อในการสั่งซื้อสินค้าและบริการ
6. ใช้เป็นสื่อส่งข่าวที่เป็นความลับ
7. ใช้เป็นสื่อในการสอบถามความคิดเห็น
8. ใช้เปิดรับข่าวสารเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่รวดเร็ว

จากงานวิจัยยังพบอีกด้วยว่า การใช้ประโยชน์ของโทรศัพท์จะมีความแตกต่างกัน ไป ตามลักษณะตัวแปรต่างๆ คือ เขตที่อยู่อาศัย อายุ สถานภาพในครอบครัว อาชีพ ระยะเวลาใน การใช้โทรศัพท์ และความบ่อยครั้งในการใช้โทรศัพท์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทบาทของโทรศัพท์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ประการหลักๆ ดังนี้ คือ

1. บทบาทในการเป็นเครื่องมือสื่อสาร เราใช้โทรศัพท์เป็นเครื่องมือในการพูดคุยติดต่อกับบุคคลอื่น ทำให้เกิดการสื่อสารทางไกลขึ้น
2. บทบาทในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม เนื่องจากโทรศัพท์ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ หรือการมีปฏิสัมพันธ์กันภายในสังคม
3. บทบาทในการเป็นพาหนะนำไปสู่การติดต่อสื่อสาร หรือสืบหาข้อมูลข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่า สังคมในยุคโลกาภิวัตน์ได้มีการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถใช้ร่วมกับสื่อประเภทอื่นๆ หรือที่เรียกกันว่า "สื่อผสมผสาน" (Multimedia) ซึ่งหัวใจสำคัญของการใช้สื่อแบบผสมผสานกันโดยไร้ข้อจำกัดทั้งทางด้านเวลาและสถานที่นั้น นอกเหนือจากจะต้องมีคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือเป็นเครื่องมือสำคัญแล้ว ยังต้องมีโทรศัพท์พื้นฐานอีกด้วย จึงจะสามารถใช้เชื่อมต่อข้อมูลต่างๆ บนทางด่วนข้อมูลหรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น เครือข่าย Internet ได้
4. ช่วยลดความเครียดให้กับผู้บริโภค ทั้งนี้เพราะโทรศัพท์สามารถให้ความบันเทิงหรือผ่อนคลายความเครียดของบุคคลในสังคมได้ เช่น การใช้บริการเสริมไม่ว่าจะเป็นบริการพิเศษทำนายดวงชะตา บริการชวนหัวร่อ บริการวิเคราะห์สีกลูกหนังนานาชาติ เป็นต้น
5. เป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของสื่อประเภทอื่นๆ หรือของบุคลากรในวงการสื่อมวลชน เช่น การร่วมเล่นเกมส์ทางโทรศัพท์, รายการประเภท Phone-in ทางโทรทัศน์ เป็นต้น

2. แนวคิดเรื่องรูปแบบรายการวิทยุและโทรทัศน์

สำหรับการวิเคราะห์เรื่องลึกลับเพื่อให้เกิดความน่ากลัวหรือได้อารมณ์ร่วมของผู้ฟังนั้น จะถือได้ว่าสื่อวิทยุเป็นสื่อที่สามารถทำให้เกิดจินตนาการแก่ผู้ฟังได้ดีที่สุด เพียงแต่อาศัยความหลากหลายขององค์ประกอบต่างๆ ของสื่อวิทยุเป็นตัวนำไปสู่จินตนาการ ซึ่งก็จะแตกต่างกันไปตามแต่ละเรื่องด้วย ในการวิเคราะห์เรื่องลึกลับผ่านสื่อวิทยุนี้ ผู้วิจัยขอศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญ

ในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงก่อน เพื่อที่จะนำผลที่ได้จากองค์ประกอบเหล่านี้ไปใช้ในการวิเคราะห์เรื่องเล่าต่อไปในบทอื่น

ดังนั้น ในการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงแต่ละครั้ง ควรทราบถึงองค์ประกอบที่สำคัญที่จะนำมาเป็นแนวทางให้ผู้จัดสามารถจัดรายการได้ถูกใจผู้ฟัง และมีประโยชน์ต่อผู้ฟังมากที่สุด องค์ประกอบที่สำคัญที่กล่าวถึงนี้คือ (จุมพล รอดคำดี : คู่มือการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525)

1. ผู้ฟัง (Audience)
2. เนื้อหา (Content)
3. วิธีเสนอ (Technique of Programme Presentation)
4. เวลาออกอากาศ (Air Time)
5. การประเมินผล (Evaluation)

1. ผู้ฟัง (Audience)

ผู้ฟัง หมายถึง กลุ่มผู้ฟังที่เป็นเป้าหมายของการจัดรายการ (Target Audience) จะเป็นผู้ตัดสินใจว่ารายการที่จัดประสบความสำเร็จหรือไม่ ผู้จัดการจะต้องรู้ว่า กลุ่มผู้ฟังรายการเป็นใคร นอกจากจะรู้ว่า เป็นกลุ่มใดแล้ว ควรจะรู้ให้ลึกซึ้งลงไปถึงประวัติ พฤติกรรม และทัศนคติของคนในกลุ่มนั้นด้วย

2. เนื้อหา (Content)

เรื่องราวต่างๆ ที่ผู้จัดรายการต้องการให้ผู้ฟังได้ฟังกัน การบรรจุเนื้อหาควรจะสอดคล้องกับกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย เช่น เพศ อายุ การศึกษา

3. วิธีเสนอ (Presentation)

วิธีเสนอรายการ เป็นกระบวนการที่จะนำเนื้อหาหรือเรื่องราวต่างๆ ไปสู่ผู้ฟังอย่างมีศิลปะ (Artful) การเสนอรายการโดยนำเรื่องมาพูดอย่างตรงไปตรงมาเหมือนการบรรยายในห้อง

เรียนนั้น เป็นสิ่งที่น่าเบื่อทางวิทยุส่วนสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาในการเสนอรายการประกอบ ด้วยส่วนสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ภาษาพูด (Language) ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ประโยคสั้นๆ กระชับรัด เหมาะสมกับสภาพของการฟังของผู้ฟังทั่วไป

2. ลีลาการพูด (Style) ไม่ควรพูดเหมือนกับอ่านหนังสือ ควรจะพูดเหมือนกับการ พูดคุยกับเพื่อน อย่าคิดว่ากำลังกล่าวคำปราศรัยกับคนฟังจำนวนเป็นล้าน เพราะจะทำให้ขาด ความเป็นกันเองลงไป ลีลาการพูดแต่ละคนก็มีแบบฉบับของตัวเอง แต่สิ่งสำคัญจะต้องให้เหมาะ ะกับรูปแบบของรายการ น้ำเสียงต้องแสดงถึงความจริงใจ ไม่ดูถูกคนฟังหรือคิดว่าผู้ฟังไม่รู้เท่าตน เอง

3. เพลงประกอบ (Program Music) จะช่วยให้รายการน่าฟัง และผ่อนคลาย ความสะดวกสบาย การใช้เพลงประกอบในรายการอาจจะมีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ

3.1 แนะนำรายการ

3.2 คั่นรายการ

3.3 สร้างบรรยากาศหรือเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของรายการ

3.4 เปลี่ยนฉากหรือเรื่องราวที่จะพูด

4. เสียงประกอบ (Sound Effect) เป็นเสียงที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ หรือประดิษฐ์ ขึ้นมาใช้สอดแทรกในรายการ ทำให้มีบรรยากาศสมจริง และช่วยให้ผู้ฟังเกิด จินตนาการตามได้ รวดเร็วขึ้น เช่น เสียงนกร้อง น้ำไหล ฝนตก เปิดประตู เสียงปืน เป็นต้น

5. ความหลากหลาย (Variety) และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) การ เสนอรายการให้มีความหมาย จะช่วยให้รายการไม่น่าเบื่อ ความหลากจะเกิดขึ้นได้ต้อง อาศัย ภาษาพูด ลีลาการพูด เพลงประกอบหรือเสียงประกอบ แต่การมีความหลากมากๆ มิใช่จะ เป็นผล ดีต่อการเสนอรายการเสมอไป ทั้งนี้ต้องอยู่ที่ความเหมาะสมของรายการด้วย นอกจาก รายการจะ มีความหลากแล้ว จะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วย ทั้งในแง่เนื้อหาและวิธี เสนอ

6. เวลาออกอากาศ (Air Time) เวลาออกอากาศ เป็นตัวกำหนดให้ผลิตรายการ ในรูปแบบใดบ้าง เพราะเวลาออกอากาศหมายถึง เวลาที่ผู้ฟังเป้าหมายพร้อมที่จะฟังรายการต่างๆ จากผู้จัด ผู้

จัดควรจะค้นหาให้ได้ว่า เวลานั้นเหมาะกับผู้ฟังเป้าหมายกลุ่มใดบ้าง แล้วจึงมาวาง แผนรายการให้เหมาะสม

7. การประเมินผล (Evaluation)

ความสำเร็จของการจัดรายการวิทยุ ขึ้นกับความต้องการฟังของผู้ฟังอย่างเดียวเท่านั้น ผู้จัดจึงจำเป็นต้องรู้จักประเมินผลรายการของตนเองจากผู้ฟัง ทั้งก่อนเริ่มลงมือจัดและ จัดให้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งอาจจะประเมินผลอย่างไรๆ ไม่มีระบบและมีระบบ ซึ่งจำเป็นจะต้องทำเป็นประจำเป็นระยะๆ

กระบวนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนที่สำคัญในการผลิต คือ

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation) แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อยๆ อีก 3 ขั้นตอนคือ

1.1 กำหนดหัวข้อที่จะจัดรายการเรื่องอะไร เนื้อหา อย่างไร เสนอรายการในรูปแบบไหน ผู้ฟังคือใคร ออกอากาศเวลาไหน วัตถุประสงค์ของรายการเพื่อสิ่งใด เช่น ให้ข่าวสาร (To Inform) ให้ความบันเทิง (To Entertain) กระตุ้นความสนใจ (To Stimulate) ย้ำให้เกิดความมั่นใจและก่อให้เกิดการกระทำ (To Convince) สร้างและปรับปรุงทัศนคติ (To form of modify)

1.2 การเขียนบท (Writing Script) เป็นการนำเอาความคิดในขั้นวางแผนมาขยาย และเขียนรายละเอียดโดยอาศัยจินตนาการของผู้เขียนเอง ประกอบกับการค้นคว้าหาข้อมูลที่ เกี่ยวข้องต่างๆ มาเขียนในรูปของวิทยุ

1.3 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และเสียงประกอบต่างๆ ตามบทเป็นขั้นที่ต้องเตรียม จัดหาแผ่นเสียง เพลงประกอบรายการ เสียงประกอบต่างๆ เตรียมจัดหาบุคลากรให้พร้อมตามบทที่เขียนเองไว้ว่า ใครจะเป็นผู้ประกาศ มีใครร่วมรายการบ้าง และใครควบคุมเสียง

2. ขั้นซักซ้อมก่อนออกอากาศ (Rehearsal)

เป็นการนำสิ่งต่างๆ มารวมกันและจัดลำดับตามบทที่ได้เขียนไว้ แล้วทำการซ้อมจัดรายการพร้อมกันหมด ปรับปรุงแก้ไขสิ่งต่างๆ เช่น เนื้อหา วิดีโอ ผู้ประกาศ หรือผู้ร่วมรายการ มีข้อบกพร่องอย่างไรซ่อมแก้ไขได้ และสามารถซักซ้อมความเข้าใจกันให้เรียบร้อยก่อนออกอากาศจริงๆ

3. ขึ้นออกอากาศ (On air)

เป็นขั้นที่ทุกอย่างกระทำไปตามบทที่ผ่านการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว โดยวิธีการในขั้นนี้อาจจะออกอากาศจริง หรือบันทึกเทปเอาไว้ เพื่อนำไปออกอากาศจริงก็ได้

4. ขั้นประเมินผล (Evaluation)

หลังจากออกอากาศแล้ว ควรมีการติดตามผลว่ารายการที่ผลิตไปนั้นประสบปัญหาอะไรบ้าง จะต้องแก้ไขอย่างไร อาจจะต้องแก้ไขเฉพาะจุดใดจุดหนึ่ง หรือทั้งหมดก็ได้เพื่อให้รายการประสบความสำเร็จสมบูรณ์ที่สุด

2.1 แนวคิดเรื่องรูปแบบรายการวิทยุ

ในส่วนของรูปแบบรายการวิทยุจะจำแนกหรือจัดแบ่งประเภทรายการได้ดังนี้คือ

2.1.1 รูปแบบรายการพูดคุย (Talk Programme)

2.1.2 รูปแบบละคร (Radio Drama)

2.1.3 รูปแบบรายการสารคดี (Feature Programme)

2.1.4 รูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศ (Magazine Programme)

2.1.1 รูปแบบรายการพูดคุย (Talk Programme)

รายการพูดคุยเป็นวิธีการนำเสนอรายการประเภทหนึ่ง ซึ่งมุ่งหวังจะให้ผู้ชมหรือผู้ฟังได้อรรถรสจากการ “พูดคุย” อย่างเดียว เป็นแบบที่ใช้มาแต่เดิมและใช้กันมากที่สุด แต่บ้างก็ว่าการพูดหรือ Talk เป็นคำกลาง หมายรวมถึงการพูดคนเดียว การสัมภาษณ์ การสนทนา การอภิปราย การโต้เถียง รูปแบบรายการพูดจะน่าสนใจเมื่อผู้ดำเนินรายการมีความรู้และมีความสามารถในการพูดและเสนอเนื้อหาสาระ ซึ่งอาจมีเสียงประกอบเพื่อความน่าสนใจและติดตามรายการพูดอาจจะแบ่งได้ 4 ประเภท คือ

2.1.1.1 รายการพูดคุยโดยตรง (Straight Talk)

เป็นวิธีการสื่อสารกับผู้ชมหรือผู้ฟังโดยตรงไปตรงมาที่สุด ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายมากที่สุด เนื้อหาที่มีความยืดหยุ่นมากที่สุด เนื้อหาของรายการอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ เรื่องที่พูดคุยได้ง่าย (Speakable Talk) และเรื่องที่พูดคุยได้ยาก (Unspeakable Talk) เรื่องที่พูดคุยได้ง่ายมักเป็นเรื่องที่ผู้พูดเป็นผู้ประสบมาด้วยตนเองแล้วนำเหตุการณ์นั้นมาพูดคุย ส่วนเรื่องที่พูดได้ยาก จะเป็นเรื่องที่คุณดำเนินรายการไม่เคยพบเห็นมาก่อน แต่มีความจำเป็นต้องนำเสนอตามข้อเท็จจริงที่ได้รับเท่านั้น

วิธีการพูดควรจะเริ่มต้นด้วยประโยคที่น่าสนใจสัก 2-3 ประโยค แล้วจึงนำเข้าสู่เรื่องราวอย่างรวดเร็ว และก่อนจบควรจะทำท้ายด้วยคำพูดที่ชวนให้คิดและติดตาม ภาษาที่ใช้ก็ควรเป็นภาษาที่ง่ายๆ เปรียบเทียบให้เห็น สามารถสร้างจินตนาการได้ดี (Picture Words) แต่ต้องกินความได้มาก ภาษาในการพูดจึงจำเป็นต้องเลือกคำ เลือกประโยค เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาพอสมควร

เวลาในการพูด ถ้าเป็นการพูดสั้นๆ (Short Talk) เพื่อคั่นระหว่างรายการใหญ่ ก็จะใช้เวลาไม่เกิน 1 นาที แต่ถ้าใช้เวลานานเกินกว่า 1 นาที แต่ไม่เกิน 3-5 นาที มีประเด็นที่จะพูดเพิ่มขึ้น เนื้อหาจะกล่าวถึงที่มาของเรื่องราว และเล่าจนกระทั่งสิ่งที่เกิดในปัจจุบัน โดยทั่วไปมักจะเรียกรายการพูดแบบนี้ว่า รายการพูดเชิงสารคดี (Feature Talk)

2.1.1.2 รายการสัมภาษณ์ (The Interview)

เป็นรายการพูดคุยผู้ฟังทางอ้อม แต่ผู้ฟังจะได้รับประโยชน์จากการฟังการสัมภาษณ์ และการให้สัมภาษณ์ของบุคคลทั้งสอง รายการสัมภาษณ์ในที่นี้ไม่ได้พูดถึง

เทคนิคการสัมภาษณ์แต่เพียงอย่างเดียว
ประเภทนี้ด้วย

แต่รวมไปถึงการเตรียมการการจัดรายการ

การจัดรายการสัมภาษณ์นั้น สิ่งที่สำคัญที่เป็นหัวใจของรายการ ก็คือ การเตรียมหัวข้อเรื่องที่จะสัมภาษณ์ ต้องให้เหมาะสม และทันต่อเหตุการณ์ ส่วนบุคคลที่จะมาให้สัมภาษณ์นั้น ควรจะเป็นบุคคลที่รู้เรื่อง หรือเข้าใจในประเด็นที่จะพูดคุยได้ดี และผู้สัมภาษณ์จะต้องชี้แจง และสร้างบรรยากาศให้เกิดความสบายใจให้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ได้

2.1.1.3 รายการสนทนา (Conversation)

จัดอยู่ในรายการประเภทเดียวกันกับรายการสัมภาษณ์ การเตรียมการ และการออกอากาศก็คล้ายคลึงกันกับวิธีการของรายการสัมภาษณ์ การสนทนาอาจจะมีคน 2-3 คนก็ได้ เพียงแต่ผู้สัมภาษณ์ไม่ใช่ผู้ตั้งคำถามเพียงอย่างเดียว แต่จะเป็นผู้ออกความคิดเห็น และทำหน้าที่ถาม-ตอบไปพร้อมกับผู้ร่วมรายการด้วย ผู้ที่ทำหน้าที่ดำเนินรายการจะต้องเตรียมตัวในเรื่องการสนทนาอย่างมากทั้งในเชิงข้อเท็จจริง และความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังต้องรู้จักป้อนคำถามเพื่อให้รายการมีความสนุกสนานและน่าสนใจ

ผู้ที่ทำหน้าที่ดำเนินรายการ ควรจะเป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้น พูดคุยสนุกสนาน จะทำให้บรรยากาศของรายการดีขึ้น และสิ่งที่ลืมไม่ได้คือ นอกเหนือจากการทำหน้าที่สนทนากับผู้ร่วมรายการแล้ว ยังคงต้องทำหน้าที่พูดคุยกับผู้ฟังโดยตรง เปรียบเสมือนป็นตัวเชื่อมการสนทนาระหว่างผู้ฟังและผู้ร่วมรายการไปในขณะเดียวกัน ความยาวของรายการสนทนาควรอยู่ในระหว่าง 5-10 นาที ถ้าเยิ่นเย้อมากก็จะทำให้น่าเบื่อ

2.1.1.4 รายการอภิปราย (Penal Discussion)

รูปแบบอภิปราย จัดอยู่ในประเภทรายการที่พูดคุยกับผู้ฟังทางอ้อม ผู้ฟังจะได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมอภิปรายแตกต่างกัน เป็นรายการที่มีผู้ดำเนินการอภิปรายหนึ่งคนป้อนประเด็นหรือคำถามให้ผู้ร่วมอภิปรายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 4 คน โดยผู้อภิปรายแต่ละคนจะแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อประเด็นต่างๆ โดยอาจมี

การเสริมหรือแย้งคนที่พูดก่อนได้ สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้รายการน่าสนใจคือ หัวข้อในการอภิปราย การเลือกบุคคลเข้าร่วมอภิปราย และตัวผู้ดำเนินการ

1.2 รูปแบบละครวิทยุ (Radio Drama)

รายการละครวิทยุ (Radio Drama) เป็นรายการที่เสนอเรื่องราวต่างๆ ด้วยการจำลองสถานการณ์เป็นละคร ละครก็เป็นอีกวิธีการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ซึ่งตามความหมายของละครก็คือรูปแบบที่มีการนำเสนอทั้งเนื้อหาและการแสดงที่มีความสมจริง คล้ายกับเป็นการจำลองเหตุการณ์จริงขึ้นมา ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเนื้อเรื่องย่อมเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในโลกนี้ หรืออาจเกิดขึ้นจริงได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเนื้อเรื่องอาจจะเป็นประสบการณ์ตรงของเราเอง หรืออาจเป็นเรื่องที่เราได้พบเห็น หรือได้ยินมาก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ข้อดีประการหนึ่งที่ตามมาก็คือ เรามักจะเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง หรืออย่างน้อยก็เชื่อว่าเรื่องนั้นๆ น่าจะเกิดขึ้นจริง

ละครวิทยุในประเทศไทย เริ่มกระจายเสียงมาตั้งแต่ กิจการวิทยุของประเทศไทย เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2473 ในสมัยแรกๆ จะเป็นการแสดงโดยเจ้าหน้าที่ของสถานีเป็นผู้แสดง โดยมีการใช้บทเจรจาสดกับมโหรีในละครประเภทต่างๆ เช่น ละครนอก ละครใน ละครร้อง ซึ่งถือได้ว่าละครวิทยุในปัจจุบันวิวัฒนาการมาจากศิลปะการแสดงในยุคก่อนแล้วจึงปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เข้ากับยุคสมัย เช่น จากเสียงมโหรีก็เปลี่ยนมาเป็นเสียงดนตรีประกอบ การเจรจาจากที่เป็นบทกลอนก็เปลี่ยนมาเป็นการพูด สนทนาแบบปกติ จนกลายมาเป็นละครวิทยุในปัจจุบัน โดยในสมัยนั้นละครวิทยุมี 2 ประเภท คือ นิทานดนตรี และละครดนตรี จนช่วง พ.ศ. 2490 กิจการวิทยุกระจายเสียงเริ่มฟื้นฟูขึ้น หลังจากหยุดชะงักไปเพราะสงคราม นิทานดนตรี และละครดนตรี ที่กระจายเสียงอยู่ก่อนหน้านั้น ได้เปลี่ยนมาเป็นละครวิทยุแทน

ส่วนละครวิทยุแบบเหมือนชีวิตจริง (Realistic) เกิดขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ไม่นาน โดยผู้ที่ริเริ่ม คือ คณะบ้านกับโรงเรียน ซึ่งในสมัยนั้นกรมโฆษณาการได้เรียกละครวิทยุแบบนี้ว่า “นาฏกรรมวิทยุ” จะมีความแตกต่างจากแนวเดิม คือ การแต่งเรื่องจะยึดเอาความเป็นจริงของชีวิตเป็นหลัก และเค้าโครงเรื่องนำมาจากฝรั่ง แล้วนำมาดัดแปลงให้เป็นชีวิตไทยๆ มากขึ้น

ลักษณะของละครวิทยุ

ลักษณะของละครวิทยุมีหลากหลายลักษณะ สามารถจำแนกตามวิธีการนำเสนอ (Form/Style) ได้ดังนี้คือ (เอกสารประกอบการสอนวิชาการผลิตรายการวิทยุ 1 ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

1. Story Telling

เป็นละครวิทยุลักษณะหนึ่งที่มีการนำเสนอเรื่องด้วยการเล่าหรือบรรยายเรื่อง โดยบุคคลๆ เดียว ซึ่งมีความสามารถในการนำเสนอการสื่อความหมายของเสียง ในการนำเสนออาจไม่มีการใส่เสียงต่างๆ ประกอบก็ได้ หรือถ้ามีจะช่วยทำให้การนำเสนอเรื่องมีความน่าฟังมากขึ้น

2. Actuality Style

เป็นละครวิทยุในแนวเสมือนชีวิตจริง มีบทสนทนาระหว่างตัวละครได้ตอบกัน มีความเป็นแนวร่วมสมัยมากขึ้นกว่าลักษณะของละครวิทยุในสมัยก่อน (เช่น ละครสังคีต, ละครร้อง เป็นต้น) อาจนำเสนอในลักษณะจบในตอน และมีการใส่จินตนาการเสริมเข้าไปได้บ้าง

3. Spot Drama

เป็นละครวิทยุที่ใช้สำหรับงานโฆษณา แต่นำเสนอด้วยเทคนิคของละครวิทยุ เป็นละครสั้นๆ

4. Song-Story

ละครวิทยุที่เป็นละครเพลง แต่ในปัจจุบันไม่ค่อยได้พบเห็นบ่อยนัก ซึ่งสมัยก่อนจะเป็นละครสังคีต ซึ่งมีทั้งการเล่าและร้องเพลง อาจมีมิโหรี่ ปี่พาทย์ ในการประกอบการนำเสนอ

5. Radio Soap Opera

ละครวิทยุที่นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันทั่วไป โดยมีการกำหนดตัวแสดงต่างๆ มีเรื่องราวที่ดำเนินไปของตัวละคร ซึ่งจะแต่งเรื่องราวเป็นนวนิยาย

การพิจารณาองค์ประกอบของการนำเสนอครั้งนี้คือ (จุมพล รอดคำดี : คู่มือการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525)

1. ตัวคน หรือที่มักเรียกกันว่า ตัวละคร ในละครจะถือว่าตัวละครทุกตัวเป็นคนจริงๆ มีชีวิต มีเลือดเนื้อ มีบุคลิกเฉพาะตัวของแต่ละคน มีจิตใจ มีสมอง มีความนึกคิด และที่สำคัญที่สุด คือ มีเบื้องหลังความเป็นมาที่ทำให้ตัวละครนั้นๆ เป็นคนชนิดที่เป็นอยู่ในตอนนั้น ตัวละครจะแบ่งแยกได้เป็น ตัวละครหลัก และตัวประกอบ โดยหลักสำคัญที่สุด คือ สร้างบุคลิกของตัวละครแต่ละตัวขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นตัวละครหลัก หรือตัวประกอบ จะต้องให้รายละเอียดส่วนตัวลงไปเท่าที่จะทำได้ ทำให้มีชีวิตจิตใจขึ้นมา แล้วจะทำให้การดำเนินเรื่องโดยวิธีการผูกเหตุการณ์ สร้างบทสนทนาและกำหนดการแสดงได้ง่ายขึ้น

2. สถานที่ จะเป็นการกำหนดรายละเอียดลงไปตามโครงเรื่องที่ตั้งไว้

3. เวลา ในแง่ของสมัย ก็เห็นจะระบุลงไปได้เลยว่า สมัยปัจจุบันในแง่เวลาที่เกิดเหตุการณ์ ก็แล้วแต่ว่าจะกำหนดลงไปเลยว่า เราจะเสนอเรื่องราวในระยะเวลาใดตามความต้องการ เช่น เวลาในท้องเรื่องอาจผ่านไปถึง 30-40 ปี หรืออาจนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเพียง 5 นาทีก็ได้

4. เหตุการณ์หรือแนวเรื่อง เหตุการณ์ทุกอย่างเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะดำเนินไป ส่วนจะดำเนินไปในทางไหน อย่างไร ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง และในที่สุดเหตุการณ์นั้นๆ ก็จะจบลงช้าเร็วต่างกันออกไป และมีเหตุการณ์อย่างใหม่เกิดขึ้นมาอีกตลอดไป และอาจมีหลายเหตุการณ์ซ้อนกันอยู่ในขณะเดียวกันได้ ในละครนั้น แกนกลางคือ แนวเรื่องหรือการดำเนินเรื่อง เหมือนกับการมองเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและดำเนินไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจเป็นชั่วโมง วัน เดือน หรือปี โดยเกี่ยวกับแนวเรื่องจะประกอบด้วยแนวเรื่องหลัก (Main Plot) คือ เป็นเหตุการณ์ที่

ดำเนินไปโดยสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตัวละครหลัก หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ตัวละครหลัก เป็นคนเดินเรื่อง แต่ในบางครั้งที่ละครมีเนื้อเรื่องที่ยาวมากๆ มักจะมีแนวเรื่องย่อยๆ มาประกอบ (Sub-Plot)

ในการเดินเรื่องควรมุ่งเสนอประเด็นปัญหาที่ต้องการนำเสนอที่ละน้อย ชมวดปม ปัญหาให้หนักขึ้น สร้างความอึดอัด ความลึกลับ ความกลัว ให้มากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงจุดสุดยอดหรือ Climax เทคนิคสำคัญอย่างหนึ่งในการนำเสนอ คือ ต้องนำเสนอใจ ชวนให้ติดตาม ดังนั้นสิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ ความขัดแย้งหรือปัญหาภายในเหตุการณ์ต่างๆ หรือกล่าวได้ว่า ละครคือความขัดแย้ง

ข้อคิดอีกประการหนึ่ง คือ การจะทำให้ละครน่าติดตาม ควรพยายามมองปัญหา ในแง่มุมที่คนทั่วไปไม่ค่อยมอง เสนอเหตุการณ์ที่คนทั่วไป ไปไม่ค่อยได้เห็น และคิดทางคลี่คลาย ของจุด Climax ในลักษณะที่พลิกความคาดหมายของคนส่วนใหญ่ เทคนิคอีกประการที่ทำให้ ละครน่าสนใจ น่าติดตามคือ เมื่อกำหนดหรือรู้ว่าผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มคนใด ให้พยายามผูก เรื่องให้เป็นเรื่องใกล้ตัวเขาเป็นเรื่องที่กลุ่มคนสนใจ หรือมีประสบการณ์ร่วมอยู่

วิธีการที่จะทำให้ผู้ฟังสามารถวาดภาพในใจตามไปด้วยมี 2 วิธี คือ ใช้คำพูด และ ใช้เสียงประกอบ

1. คำพูด มีใน 2 ลักษณะ คือ 1) คำบรรยาย เป็นวิธีที่ตรงไปตรงมาที่สุด แต่ไม่ค่อยมีชีวิตชีวา และถ้าใช้บ่อยๆ หรือบางครั้งจำเป็นต้องบรรยายยาวๆ จะทำให้น่าเบื่อ 2) บทสนทนา แบบนี้จะเนียนกว่า คุณมีชีวิตชีวกว่าการใช้คำบรรยาย ผู้ฟังจะรู้สึกได้ติดตามเหตุการณ์ ด้วยตนเอง ไม่ใช่มีใครมาเล่าให้ฟัง

2. เสียงประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพลงประกอบ หรือเสียงประกอบ (Sound Effect) ก็ตาม วิธีนี้เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้ฟังวาดภาพในใจตามไปด้วย มีข้อดีคือ ใช้แทนคำพูด ไม่ว่าจะ เป็นคำบรรยาย หรือบทสนทนาได้ดีพอสมควร ทำให้ประหยัดคำพูดได้ นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังใช้จินตนาการของตัวเองได้มาก และช่วยเสริมบรรยากาศและอารมณ์ได้ดีด้วย แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดเหมือนกัน ในบางเหตุการณ์ ถ้าใช้เสียงประกอบอย่างเดียว ภาพเหตุการณ์จะไม่ชัดเจนพอ เพราะบางทีเสียงอาจไม่ชัดเจนพอว่าเป็นเสียงอะไร หรืออาจฟัง

เหมือนเสียงอะไรหลายๆ ได้ตั้งหลายอย่าง วิธีที่ดีที่สุด ควรเป็นการใช้คำพูดและเสียงประกอบไปด้วยกัน โดยพิจารณาตามความเหมาะสมเป็นกรณีๆ ไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์เป็นหลักตายตัว

1.3 รูปแบบสารคดี (Feature Programme)

รายการสารคดี (Feature Programme) เป็นรายการที่สามารถให้ความรู้และความบันเทิงร่วมกัน โดยความบันเทิงไม่ได้หมายถึงเพลงอย่างเดียว อาจเป็นไปในรูปพูดคุยอย่างสนุกสนานมีเสียงสัมภาษณ์ที่ทำให้นึกเห็นภาพบรรยากาศการสัมภาษณ์ได้อย่างชัดเจน มีเสียงเพลงทำให้เข้ากับเรื่องราวที่กำลังพูดถึง นอกจากนี้อาจมีเสียงประกอบเหมือนเสียงธรรมชาติอย่างแท้จริง ทำให้ผู้ฟังเกิดความตื่นเต้นเหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริง สิ่งเหล่านี้สามารถประกอบในรายการสารคดีเสมอ

ประเด็นที่สำคัญที่ทำให้รายการสารคดีมีข้อแตกต่างจากรายการประเภทอื่น คือ รายการสารคดีมีจุดมุ่งหมายเน้นเฉพาะเรื่อง (Subject) ใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง มิได้มุ่งหวังให้ผู้ฟังได้ฟังเรื่องราวอย่างผิวเผินเช่นรายการนิตยสารทางอากาศซึ่งมีเรื่อง (Subject) หลายๆ เรื่อง แต่ไม่มีการพูดถึงเรื่องต่างๆ อย่างลึกซึ้ง รูปแบบของรายการสารคดีโดยทั่วไปจะมีเรื่องเพียงเรื่องเดียวแต่วิธีการเสนอ (Programme presentation) มีหลายๆ แบบคละกันไป (Variety)

1.3.1 ประเภทของรายการสารคดี

ในการแบ่งรายการสารคดีโดยอาศัยเนื้อหาเป็นหลัก แบ่งได้ 5 ประเภท คือ

1.3.1.1 สารคดีทั่วไป (General Feature) เนื้อหาจะเป็นเรื่องทั่วไป ไม่จำเพาะเจาะจง เนื้อหาจะเป็นเรื่องราวโดยทั่วไป เป็นการให้ข่าวสาร ให้ความรู้แก่ผู้ฟังในเรื่องทั่วไป แล้วแต่ผู้จัดรายการจะเห็นว่าเนื้อหานั้นเกี่ยวข้องกับความสนใจ ความรู้ หรือมีประโยชน์ต่อผู้ฟังอย่างไร และสิ่งที่สำคัญคือ ต้องการเน้นที่ความประทับใจมากกว่าแสดงข้อเท็จจริงจนเกินไป โดยวิธีการนำเสนอที่เหมือนการเล่าสู่กันฟังมากกว่า

1.3.1.2 สารคดีเนื่องในโอกาสพิเศษ (Special Occasion Feature) เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับงานเทศกาลพิเศษ บุคคลที่น่าสนใจเป็นส่วนใหญ่ สามารถค้นคว้าหรือหาข้อมูลได้ง่าย

มาก ทั้งนี้เพราะโอกาสพิเศษต่างๆ นั้น มีผู้บันทึกหรือเก็บหลักฐานไว้มากมาย เช่น สารคดีที่เกี่ยวข้อง
 ข้องกับเทศกาลต่างๆ วันสำคัญของชาติ ซึ่งการจัดลำดับเนื้อหาอาจทำได้ในลักษณะของการ
 เล่าถึงประวัติความเป็นมาของวันหรือโอกาสพิเศษครั้งนั้น ความสำคัญในการจัดรายการให้เป็น
 พิเศษ หรือเกี่ยวข้องกับผู้ฟังอย่างไร การสรุปมักเป็นการยกย่องหรือชี้ให้เห็นเป็นตัวอย่าง ให้ระลึก
 ความสำคัญของวันนั้นในแง่ของประเพณีอันดีงาม เป็นวัฒนธรรมที่น่ายกย่อง เป็นลักษณะของ
 ความสามัคคีของคนในชาติ หรือเป็นบุคคลตัวอย่าง

1.3.1.3 สารคดีเชิงวิเคราะห์ (Documentary) เนื้อหามักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง
 กับการดำรงชีวิตของมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่ต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และแม้กระทั่งตน
 เองทุกๆ เรื่อง มักเน้นออกมาให้เห็นการต่อสู้ของมนุษย์ เพื่อเอาชีวิตรอดในสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ
 และในสถานการณ์ที่ไม่เหมือนกัน รายการประเภทนี้จึงมักจะออกมาในรูปแบบความคิดเห็น ข้อเสนอ
 แนะ การวิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหา การทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของผู้ที่มีส่วน
 เกี่ยวข้อง และของผู้จัดรายการเอง ก่อนจบรายการมักจะทิ้งเนื้อหาเรื่องราวเอาไว้ให้คิดต่อไปอีก

1.3.1.4 สารคดีเชิงข่าว (News Documentary) เนื้อหาจะมีความเกี่ยวเนื่องมา
 จากข่าวที่เกิดขึ้นมาแล้ว และจะเป็นการสืบหาสาเหตุเรื่องราวความเป็นมาอย่างละเอียด มักทำใน
 ลักษณะของการเสนอเบื้องหลังข่าวว่ามีข้อเท็จจริงและเรื่องราวเป็นมาอย่างไร ในช่วงสุดท้ายของ
 รายการจะต้องสรุปข้อคิดเห็นในเชิงวิเคราะห์มิใช่วิจารณ์ข่าว ซึ่งนักจัดรายการไม่ควรสอดแทรก
 ความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไปในรายการด้วย

การเลือกเนื้อหาที่จะมาจัดรายการ มักจะไม่นิยมเลือกเอาข่าวที่มีเรื่องราวที่มีข้อ
 ยุติจบสิ้นไปแล้ว ส่วนใหญ่มักจะเลือกเอาเรื่องที่ยังมีปัญหาอยู่ และการตัดสินใจปัญหาใดๆ ไม่
 สามารถทำได้ในเวลาอันสั้น

1.3.1.5 สารคดีท่องเที่ยว (Touring Feature) เนื้อหาเป็นเรื่องการเดินทางไปเที่ยว
 จะต้องเตรียมตัวและปฏิบัติตนอย่างไร และจะประสบพบเห็นสิ่งใดบ้าง เนื้อหาส่วนใหญ่จะเน้นใน
 เรื่อง สถานที่ท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมา และสิ่งที่น่าสนใจที่สมควรจะเดินทางไปเที่ยว

1.3.2 วิธีการจัดทำรายการสารคดี

การจัดทำรายการสารคดีที่ดี ควรจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้า โดยจะต้องกำหนดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือ

1. เรื่อง (Subject) ที่จะจัดทำเป็นรายการ คือเรื่องอะไร
2. ผู้ฟัง (Target Audience) คือใคร
3. หัวข้อเรื่อง (Topic) ว่าอย่างไร
4. แนวหรือแกน (Theme) ของเรื่องคืออะไร
5. เนื้อหา (Content) เป็นอย่างไร แยกเป็นประเด็น (Items) ออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน พร้อมทั้งจัดลำดับประเด็นที่จะพูดให้สอดคล้องกับหัวเรื่องและแกนเรื่องที่ได้วางไว้
6. ชื่อเรื่อง (Title) เป็นสิ่งสุดท้ายที่จะต้องคิดว่าจะให้ชื่ออย่างไรจึงจะดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง

1.3.3 วิธีการเสนอรายการ (Technique of Feature Programme Presentation)

รายการสารคดีแต่ละประเภทมีวิธีการเลือกเนื้อหาค่อนข้างจะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละประเภทที่เดียว แต่สำหรับวิธีการเสนอรายการนั้น เราสามารถใช้หลักการเดียวกันได้ ไม่ว่าจะเป็นรายการสารคดีประเภทใด ในแง่ของเนื้อหานั้นจะต้องเป็นเรื่อง (Subject) เรื่องเดียว คือมีแกน (Theme) ของเรื่องเพียงแนวเดียว ส่วนวิธีการเสนอรายการนั้นควรจะต้องมีความหลากหลาย (Variety) ผู้ชมหรือผู้ฟังจะได้ไม่เบื่อ ได้แก่

1. เพลงประกอบ รายการสารคดีพอจะแยกออกได้เป็น 2 ส่วนคือ เพลงประจำรายการ (Title Music) หรือ Identification Music และเพลงคั่นรายการ

- เพลงประจำรายการ จะนำมาใช้ในตอนเริ่มต้น และปิดท้ายรายการ ทั้งนี้ถ้าเป็นรายการวิทยุจะใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังได้เข้าใจว่า รายการกำลังเริ่มต้นหรือกำลังจบลงในวินาทีนี้

- เพลงคั่นรายการ ถ้าในกรณีของรายการวิทยุควรมีลีลาแตกต่างจากเพลงประจำรายการพอสมควร และเป็นเพลงบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีล้วนๆ ไม่มีร้อง สิ่งสำคัญ คือ อารมณ์ (Mood) ของเพลง ควรจะเข้ากับ

บรรยากาศในท้องเรื่องด้วย แต่ในส่วนของรายการโทรทัศน์นั้นส่วนใหญ่ การค้นรายการจะใช้โฆษณาเป็นตัวค้นช่วงรายการ

2. บทเริ่มต้นหรือการนำเข้าสู่รายการ

จะต้องวิธีการนำเข้าสู่รายการโดยวิธีใดวิธีหนึ่งแต่ละวิธีก็อาจจะทำให้น่า ฟังน่าสนใจแตกต่างกันไป สิ่งที่สำคัญ คือ ดึงความสนใจของผู้ชมหรือผู้ฟังให้ติดตามไปตลอด วิธีการนำเข้าสู่รายการที่ใช้กับรายการสารคดี

- การนำเข้าสู่รายการ โดยอาศัยการพูดสิ่งแวดล้อมรอบตัวหรือ สิ่งที่เห็นอยู่เป็นประจำเป็นเครื่องจูงใจ
- การนำเข้าสู่รายการโดยพูดถึงผู้ชมหรือผู้ฟังโดยตรง
- การนำเข้าสู่รายการโดยอาศัยภาพหรือเสียงประกอบต่างๆ เช่น การรายงานจากสถานที่เกิดเหตุหรือเสียงประกอบบางอย่าง เป็นต้น
- การนำเข้าสู่รายการโดยอาศัยเทคนิคละครเป็นเครื่องช่วยทำให้น่าสนใจ

3. การเชื่อมรายการ

เรื่องสำคัญอีกเรื่องในวิธีการเสนอรายการ จำเป็นต้องมีการเชื่อมรายการเพื่อทำ ให้ผู้ชมหรือผู้ฟังเห็นว่าเป็นเรื่องราวเดียวกัน วิธีการเชื่อมรายการสามารถทำได้ 2 วิธี คือ เชื่อมด้วย เพลง หรือเชื่อมด้วยคำพูด

4. เสียงประกอบ เป็นส่วนหนึ่งในวิธีการเสนอรายการ เพื่อให้เกิดความหลากหลายและบรรยากาศในการรับชมหรือผู้ฟัง ช่วยในการสร้างจินตนาการได้ดี การใช้เสียงประกอบต่างๆ ควรจะคำนึงถึงเวลา และความเหมาะสม

5. ภาษาและลีลาการพูด เนื่องจากผู้ชมหรือผู้ฟังมีหลายระดับ หลายอาชีพ การศึกษา เพศที่ต่างกัน ในกรณีรายการวิทยุอาจจะต้องใช้ภาษาง่ายๆ สั้น กระชับ เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่นำเสนอ ซึ่งถ้าเป็นรายการโทรทัศน์ก็สามารถที่จะนำเสนอได้เข้าใจง่ายทั้งภาพและเสียง

6. ชื่อเรื่อง ทำให้เกิดการติดตามรายการอย่างดี

1.4 รูปแบบนิตยสารทางอากาศ (Magazine Programme)

รูปแบบนิตยสารทางอากาศ เป็นการยืมรูปแบบของการเสนอเรื่องราวต่างๆ ในหนังสือนิตยสารปกติทั่วไป มาใช้เป็นรูปแบบในการเสนอรายการวิทยุ และเป็นการสนองความต้องการของผู้ฟังที่ไม่ต้องการฟังอะไรยาวๆ และจำเจซ้ำซากแต่อยากฟังหลายเรื่องคละกันไปภายในเวลาเดียวกัน ตามปกติรายการวิทยุมักจะจัดรายการมุ่งเน้นไปที่เรื่องๆ เดียว และเทคนิควิธีเสนอรายการมักจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่เมื่อทำเป็นรายการนิตยสารแล้ว เป็นการรวมเรื่องราวต่างๆ หลายๆ เรื่อง และวิธีเสนอรายการหลายๆ วิธี มารวมไว้ในรายการเดียวกัน หรือกล่าวง่ายๆ คือ การจัดรายการนิตยสารทางอากาศ คือ การนำรายการต่างๆ มารวมกัน โดยวางแกนหรือแนว (Theme) และมีบทเชื่อมรายการให้มีความสัมพันธ์เป็นรายการเดียวกัน คล้ายกับหนังสือนิตยสารทั่วไป ซึ่งมีหลายเรื่องและมีการเขียนหลายรูปแบบคละกันไป

อันที่จริง คำว่า "นิตยสารทางอากาศ" อาจารย์จำนง รังสิกุล ได้เคยเขียนไว้ว่า "หลักการจัดทำนิตยสารพิมพ์เป็นเล่มมีอย่างใด หลักการจัดทำนิตยสารออกพูดทางกระจายเสียงก็มีอย่างนั้น คือ ในฉบับหนึ่งๆ มีหลายเรื่อง คนเขียนหรือคนพูดมีหลายคน มีผู้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและบรรณาธิการเช่นกัน" (จำนง รังสิกุล "บันทึกของผู้อำนวยความสะดวกจัดทำวารสารวิทยุทางอากาศ" หน้า 55. วารสารวิทยุทางอากาศ ฉบับที่ 4 ปีที่ 1 กรุงเทพมหานคร) ซึ่งความเห็นดังกล่าวมานี้ คล้ายกับ Robert McLeish ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า "การจัดทำนิตยสารทางอากาศ จะต้องรักษารูปแบบเดิมของหนังสือนิตยสารเช่นเดียวกัน" นอกจากนี้ แมคลีช ยังเน้นว่า "สำหรับเนื้อหาหรือเรื่องราวต่างๆ ที่แตกต่างกันไปจะต้องรักษาระดับของเนื้อหาที่ส่งเสริมปัญญา และอารมณ์ที่ดีแก่คนฟังอีกด้วย"

1.4.1 วิธีการจัดรายการ (Technique of Magazine Program Production)

การจัดรายการนิตยสาร เปรียบเสมือนการจัดโดยเอารายการรูปแบบอื่นๆ มารวมกันไว้ในรายการเดียวกัน โดยมีแนวหรือแกน (Theme) ของเนื้อหาและผู้ชม-ฟังเป้าหมายเป็นตัวเชื่อมเอาไว้ สิ่งสำคัญในการจัดรายการนิตยสาร ควรจะต้องวางแผน และกำหนดสิ่งต่างๆ ลงไปให้ชัดเจน คือ

1. กลุ่มเป้าหมาย (Target Audience) เป็นใคร ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการเตรียมเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการ หรือเป็นประโยชน์ที่พึงจะได้รับแก่กลุ่มผู้ชมหรือผู้ฟังที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้

2. แกน (Theme) ของเนื้อหาเป็นอย่างไร การกำหนดแกนของเนื้อหาในรายการวิทยุสารนี้จะต้องกำหนดลงไปให้แน่นอนจนถึง 2 ระดับ

- แกนกลาง (Main Theme) หมายถึง เนื้อหาของรายการทุกตอนทุกครั้งจะต้องมีเนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการ หรือเกี่ยวข้องต่อประโยชน์ของกลุ่มผู้ชม-ผู้ฟังที่เป็นเป้าหมายเสมอ
- แกนเฉพาะตอน (Sub-theme) คือ แกนของเนื้อหาเฉพาะของรายการแต่ละตอน แต่ครั้งที่ออกอากาศ การมีแกนเฉพาะตอนเป็นการจำกัดเนื้อหาให้แคบลง เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเนื้อหาเด่นชัดมากขึ้น

3. เรื่อง (Subject) และหัวข้อเรื่อง (Topic) ในรายการวิทยุสารควรจะมีหลากหลายราวหลายรส ควรจะมีสัก 3 เรื่องขึ้นไป แต่ก็ไม่ควรเกิน 4 เรื่อง ถ้าจำนวนเรื่องมากกว่านี้ภายในครึ่งชั่วโมงหรือชั่วโมง ก็ดูจะหลากหลายเกินไป อาจจะทำให้ผู้ฟังจับเนื้อหาอะไรไม่ค่อยได้

4. รูปแบบรายการเสนอรายการ (Program Format) ปกติแล้วรายการวิทยุสารก็มีส่วนคล้ายหนังสือวิทยุสารโดยทั่วไป คือ ต้องแบ่งสรรปันส่วนเนื้อหาในเล่ม และเรียงลำดับก่อนหลัง ทั้งนี้ก็อาศัยความสนใจของผู้อ่านเป็นหลัก รายการวิทยุสารทางอากาศก็เช่นเดียวกัน คือ จำเป็นต้องกำหนดรูปแบบที่แน่นอนว่ารายการจะแบ่งออกเป็นกี่ส่วน กี่เรื่อง แต่ละเรื่องจะใช้เวลานานสักกี่นาที การแบ่งอาจจะแบ่งโดยอาศัยเนื้อหา หรืออาศัยวิธีเสนอรายการเป็นตัวแบ่งเวลาก็ได้

สรุปได้ว่า รูปแบบการเสนอรายการ ขึ้นอยู่กับการแบ่งสรรปันส่วนในเรื่องเวลาที่เหมาะสม ซึ่งปัจจัยที่สำคัญต้องนำมาพิจารณาในแง่ของความเหมาะสมด้วย คือ เนื้อหารายการแต่ละช่วง แต่ละตอน และรูปแบบการเสนอรายการของเนื้อหาแต่ละเรื่อง เรื่องต่างๆ ที่นำมาเสนอในรายการ ควรจะมีการจัดรูปแบบ

การเสนอรายการที่แตกต่างกัน เช่น จัดเป็นละคร อภิปราย สารคดี พุดคุย เป็นต้น
ไม่ควรจัดเสนอทุกเรื่องเป็นรูปแบบการเสนอรายการแบบเดียวกันหมด

5. ชื่อรายการ (Title) ชื่อรายการประเภทนี้มีวิธีการตั้งชื่อรายการได้ 3 วิธี
คือ ชื่อรายการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ฟังเป้าหมาย ชื่อรายการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
แก่นเนื้อหาของรายการ และชื่อรายการที่เน้นถึงความน่าสนใจเป็นหลัก

1.4.2 วิธีการเสนอรายการ (Technique of Magazine Program Presentation)

การจัดรายการนิตยสารทางอากาศนั้นจะต้องมีความหลายหลายทั้งเนื้อหาและ
วิธีการนำเสนอ ดังนั้น การเสนอรายการที่น่าสนใจ นอกจากจะมีรูปแบบการเสนอรายการที่ต่าง
กัน มีเนื้อหาต่างกันแล้ว การที่จะทำให้ดูว่ารายการนั้นเป็นนิตยสารทางอากาศหรือไม่ การเชื่อม
รายการ (Link or Bridge) เพราะการเชื่อมรายการจะช่วยทำให้เนื้อหาย่อยๆ ต่างๆ ที่นำมารวมกัน
มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การเชื่อมรายการแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

1.4.2.1 เชื่อมด้วยคำพูด เป็นการเชื่อมเนื้อหาหนึ่งไปสู่อีกเนื้อหาหนึ่ง
โดยยึดเอาแกนเฉพาะตอนหรือแกนกลางเป็นหลัก ซึ่งถ้าเป็นรายการโทรทัศน์จะ
ใช้พิธีกรเป็นตัวเชื่อมแต่ละช่วงรายการทั้งหมดไว้ด้วยกัน

1.4.2.2 เชื่อมด้วยเพลง ส่วนใหญ่การเชื่อมด้วยเพลงจะใช้สำหรับราย
การวิทยุ ซึ่งตามปกติเรื่องต่างๆ ในรายการนิตยสารทางอากาศแต่ละเรื่องก็จะจัด
ทำเหมือนกับเป็นรายการย่อยตอนหนึ่ง ซึ่งมีทั้งเพลงประกอบในรายการ หรือ
เพลงเฉพาะรายการเป็นเอกเทศ มิได้เกี่ยวข้องกัน หรือเป็นเพลงเดียวกันกับราย
การในเรื่องอื่นๆ แต่ด้วยวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้รายการย่อย หรือเรื่องราวแต่ละ
เรื่องรวมเป็นรายการเดียวกัน จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการเชื่อมรายการให้ดูเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกัน การเชื่อมด้วยคำพูดบางครั้งอาจจะยังดูไม่ราบรื่นนัก ก็อาศัยเพลงใด
เพลงหนึ่งเป็นเพลงแกน (Theme music) เชื่อมต่อระหว่างรายการย่อยๆ ทั้งหมด
เข้าด้วยกัน ก็จะยิ่งดูกลมกลืนกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยิ่งขึ้น

ตามปกติเพลงแกนนี้จะไม่ใช้เพลงเดียวกันกับเพลงประจำรายการ (Identification music) ส่วนใหญ่เพลงแกนมักจะเปลี่ยนไปทุกครั้งตามความเหมาะสมกับเนื้อหาหรือเรื่องราวที่นำมาเสนอแต่ละตอน แต่ละครึ่งที่นำรายการออกอากาศ

ส่วนรายการที่ไม่มีความต่อเนื่อง ไม่มีแกนกลาง (Theme) ของรายการ แต่นำเนื้อหาและวิธีการเสนอที่หลากหลายรูปแบบมาผสมปนเปกัน รายการพวกนี้ส่วนใหญ่จะเน้นความบันเทิงเป็นหลัก ดังนั้นรายการรูปแบบนี้จึงมีการตั้งชื่อที่แตกต่างกันไป และจัดประเภทเป็นรายการจำพวกสัฟเฟอเร หรือ “ปกิณกะบันเทิง” (Variety)

รายการวิทยุรูปแบบปกิณกะบันเทิง (Variety Entertainment)

รายการวิทยุรูปแบบปกิณกะบันเทิง (Variety Entertainment) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534) หมายถึง รายการที่มีรายการย่อยๆ หรือรายการเบ็ดเตล็ดเล็กๆ น้อยๆ หลายเรื่อง หลายอารมณ์รวมอยู่ในรายการเดียวกัน ทุกรายการย่อยเหล่านั้นจะมุ่งเน้นเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิงเป็นหลัก โดยรายการย่อยดังกล่าวอาจจะมีการแสดงตลก ดนตรี การร้องรำทำเพลง ตลอดจนการแข่งขันต่างๆ

รูปแบบของรายการปกิณกะบันเทิง มักจะเป็นในลักษณะของการออกไปสัมภาษณ์ผู้คน นักแสดง และผู้จัดกิจกรรมบันเทิงต่างๆ ตอบจดหมายที่คุยเรื่องสนุกสนานบันเทิงจากผู้ฟัง จัดกิจกรรมแข่งขันง่ายๆ ที่ใช้เสียงเป็นต้น สำหรับผู้จัดรายการประเภทนี้ต้องมีการเตรียมตัวเป็นอย่างดี และในส่วนของเตรียมการจัดรายการประเภทนี้ต้องดำเนินอย่างประณีตและมีการวางแผนเป็นอย่างดี ต้องมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าชมรายการ จึงนิยมจัดรายการประเภทนี้ไว้ในช่วงวันหยุด หรือวันสุดสัปดาห์ แต่อาจจัดในวันธรรมดาได้ โดยกำหนดให้อยู่ในช่วงเวลาที่กลุ่มผู้ฟังกลุ่มใหญ่มีโอกาสรับฟังกันอย่างทั่วถึง

รายการปกิณกะบันเทิงนี้นิยมจัดในระยะเวลาที่ค่อนข้างมาก อย่างน้อยไม่ควรต่ำกว่า 30 นาที เวลาที่เหมาะสมที่สุด คือ ช่วงเวลาประมาณ 1-3 ชั่วโมง ตามขีดความสามารถของผู้จัดและผู้ดำเนินรายการ โดยกลุ่มผู้ฟังรายการประเภทนี้จะค่อนข้างกว้างมาก เพราะมีทุกเพศทุกวัย

2.2 แนวคิดเรื่องรูปแบบรายการโทรทัศน์

รูปแบบของรายการโทรทัศน์เป็นลักษณะวิธีการ เป็นเทคนิคเบื้องต้นในการนำเสนอเนื้อหาสาระของรายการ โดยจะไม่คำนึงว่ารายการนั้นจะมีเนื้อหาประเภทใด จำแนกรูปแบบของรายการไว้ (อ้างอิงเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์ หน่วยที่ 1-7, สาขาวิชานิตยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช) ดังนี้คือ

- 2.1 รูปแบบรายการพูด (Talk Shows)
- 2.2 รูปแบบรายการสัมภาษณ์ (Interview Program)
- 2.3 รูปแบบรายการอภิปราย (Panel discussion)
- 2.4 รูปแบบสารคดี (Documentary)
- 2.5 รูปแบบนิตยสาร (Magazine)
- 2.6 รูปแบบละคร (Drama)
- 2.7 รูปแบบรายการปิกนิกะบันเทิง (Variety)

2.1 รูปแบบรายการพูด (Talk Shows/ Talk Program)

รูปแบบรายการที่เป็นการพูดที่เรียกว่า Talk นั้น อเมริกันมักนิยมใช้คำว่า Talk Show หรือ Talk Program การพูดหรือการบรรยายคนเดียวเป็นแบบที่ใช้มาแต่เดิมและใช้กันมากที่สุด แต่บ้างก็ว่าการพูดหรือ Talk เป็นคำกลาง หมายรวมถึงการพูดคนเดียวการสัมภาษณ์ การสนทนา การอภิปราย การโต้ว่าที่ เหล่านี้ทั้งหมด แต่ในสมัยหลังมีรายการพูดที่พิสดารยิ่งขึ้นทุกทีคือ ทำเป็นรายการที่พิธีกรเป็นนักพูดนักแสดง เป็นดาราเป็นตัวชูโรง ใช้การพูดเป็นหลักหรือแกนนำของรายการ ซึ่งอาจมีทั้งการพูดเดี่ยว การสัมภาษณ์ การสนทนา การอภิปราย และแทรกความบันเทิงเบ็ดเตล็ดเข้าไปด้วย ซึ่งอาจเป็นการแสดงดนตรี แสดงตลก แสดงระบำ หรือวิทยากล แต่การแสดงเหล่านี้ คือ เป็นส่วนประกอบเท่านั้น การพูดแบบต่างๆ ยังถือเป็นจุดเด่นกว่า อย่างนี้บางที่เขาเรียกว่า Talk Variety และมักจะเสนอตอนตึกๆ เป็นหนึ่งหรือสองชั่วโมง น่าจะอยู่ในประเภทบันเทิง

มีตั้งแต่เสนอเนื้อหาสาระโดยการพูดคนเดียว บรรยายคนเดียว รายงานโดยการอ่านคนเดียว เช่น รายการข่าว และพูดหลายๆ คน เช่น การสัมภาษณ์บุคคลมีชื่อเสียงทั้งแบบสั้นและยาว การสัมภาษณ์บุคคลแบบต้องการเนื้อหาที่สำคัญแบบสั้นหรือยาว การสัมภาษณ์กลุ่ม

(Group interview) ที่ผู้ถูกสัมภาษณ์มีคนเดียวขณะที่ผู้สัมภาษณ์หลายคนก็มี นอกจากนั้นยังรวมไปถึงการพูดคุยสนทนา การได้วาที่ อภิปราย ตลอดจนการบรรยายโดยคน ๆ เดียวหรือหลายๆ คน ประกอบการสาธิตและทดลองด้วย

2.2 รูปแบบรายการสัมภาษณ์ (Interview Program)

การสัมภาษณ์ หมายถึง การที่คน 2 คนหรือมากกว่ามาพูดคุย ซักถาม ปัญหา ข้อข้องใจ ชี้แจงเรื่องราว ข่าวสารตามหัวข้อหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยมีลักษณะของการจัดรายการสัมภาษณ์

1. รายการสัมภาษณ์ตลอดรายการ คือ เป็นรายการที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เป็นส่วนใหญ่ ผู้ดำเนินรายการหรือผู้ถูกสัมภาษณ์อาจเป็นคนเดียวกัน หรือคนละคน ผู้ให้สัมภาษณ์อาจมีมากกว่า 1 คนขึ้นไปก็ได้ จะมีการซักถามกันตั้งแต่ต้นจนจบ

2. รายการสัมภาษณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของรายการ คือการสัมภาษณ์ช่วยให้มีความหลากหลายในรายการทั้งภาพและเสียง ตลอดจนทัศนะต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ช่วยให้เกิดความรู้ลึกและบรรยากาศสมจริง น่าเชื่อถือ ได้แก่ ส่วนหนึ่งของรายการข่าว สารคดี นิตยสาร เพลง กีฬา ปกิณกะ เป็นต้น นอกจากนี้ การสัมภาษณ์ยังใช้เป็นส่วนของการนำเข้าสู่รายการได้อย่างน่าสนใจ หรือนำเข้าสู่ประเด็นปัญหาของรายการ หรือใช้การสัมภาษณ์เป็นบทสรุปในช่วงท้ายรายการ หรือใช้เป็นการทิ้งท้ายให้ผู้ชมเก็บไปขบคิดต่อ

3. รายการสัมภาษณ์เนื่องในโอกาสพิเศษ มักจัดขึ้นในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น วันสำคัญ ในโอกาสที่บุคคลสำคัญมาเยือน มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น

เทคนิคการจัดรายการสัมภาษณ์

สิ่งที่ควรพิจารณาในการจัดรายการสัมภาษณ์ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการจัดรายการ กลุ่มเป้าหมาย เวลาและความรู้เกี่ยวกับการสัมภาษณ์

1. วัตถุประสงค์ของการจัดรายการสัมภาษณ์

วัตถุประสงค์ของรายการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับลักษณะของการจัดหรือการบรรจุการสัมภาษณ์ไว้ในลักษณะใด คือ เป็นการสัมภาษณ์เต็มรูปแบบตลอดรายการ หรือ

สัมภาษณ์เพื่อประกอบการหรือสัมภาษณ์ในโอกาสพิเศษ วัตถุประสงค์โดยทั่วไปของรายการ สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

1.1 เพื่อให้ความรู้ การสัมภาษณ์เป็นการให้สาระความรู้จาก บุคคลผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ โดยตรง รายการแบบนี้จะมีความเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

1.2 เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวที่อยู่ในความสนใจของผู้ชม หรือผู้ฟัง ให้ผู้ชมหรือผู้ฟังสามารถติดตามและรับรู้ความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของสังคมปัจจุบันเพื่อเป็นคนทันสมัยอยู่เสมอ ความเคลื่อนไหวดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ บุคคล เหตุการณ์ และปัญหาต่างๆ ด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งเป็น ปัญหาที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตหรือผลได้ผลเสียของประชาชนเป็นส่วนใหญ่

1.3 เมื่อสำรวจทัศนคติหรือความรู้สึกของประชาชนส่วนใหญ่ที่มี ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยสุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์จากประชากรบางส่วน ทศนะ และ ความรู้สึกที่ได้นี้ อาจช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถตัดสินใจหรือช่วยมองปัญหาที่ ถ้ามไปใช้อีกแง่มุมหนึ่งได้

2. กลุ่มเป้าหมาย

การจัดรายการสัมภาษณ์ก็เหมือนรายการอื่นๆ คือ ต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ใน การสัมภาษณ์ต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มเป็นอย่างมากในบางรายการ หมายถึง ผู้ให้ สัมภาษณ์ควรต้องเป็นบุคคลที่กลุ่มเป้าหมายยอมรับ เพราะจะช่วยให้รายการมีความน่าเชื่อถือ คักดีสิทธิ์ จริงจัง และได้รับความนิยม และอย่าลืมว่า ในการสัมภาษณ์นั้น ผู้สัมภาษณ์เป็นเพียงสื่อ กลางหรือตัวแทนของผู้ชมหรือผู้ฟังเท่านั้น มิได้มีหน้าที่แสดงความคิดเห็นหรือแสดงความสำคัญ ของตนเองออกมา ต้องตระหนักว่ามิได้ทำการสัมภาษณ์ตัวเอง แต่ต้องทำหน้าที่ "ตั้ง" คำตอบจากผู้ ถูกสัมภาษณ์มาสู่ผู้ชม

3. เวลา ผู้จัดต้องคำนึงถึงเวลาในการออกอากาศที่จะทำให้รายการ "ติดตลาด" นอกจากนั้น ยังต้องคำนึงถึงช่วงเวลาของการสัมภาษณ์ที่จะต้องติดต่อออกอากาศ และช่วงเวลา ในการผลิตอีกด้วย ช่วงเวลาของการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับสาระที่ต้องการได้จากการสัมภาษณ์ ใน รายการสัมภาษณ์เต็มรูปแบบต้องวางแผนการป้อนคำถาม เพื่อให้ได้คำถามที่ต้องการภายในเวลา ของรายการ ส่วนการสัมภาษณ์ที่เป็นส่วนประกอบของรายการรูปแบบอื่น ควรติดต่อให้ได้สาระ

ตรงตามความต้องการในช่วงเวลาที่พอเหมาะ ต้องกระชับ ตรงประเด็น ไม่เยิ่นเย้อ ตัดภาพ ตัดเสียง และส่วนที่ไม่จำเป็นออก

4. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ผู้จัดควรมีความรู้เกี่ยวกับแบบและวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ แบบของการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) เป็นการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ผู้มีชื่อเสียง ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการนัดหมายกันอย่างแน่นอน ทั้งวัน เวลา สถานที่ และมีการเตรียมขอบข่ายล่วงหน้า อย่างมีวัตถุประสงค์แน่ชัดว่าจะสัมภาษณ์เรื่องอะไร การสัมภาษณ์แบบนี้มีข้อดีตรงที่ทำให้เรารู้รายละเอียดที่แน่นอน ยึดถือเป็นหลักฐานยืนยันได้ คุณภาพของภาพและเสียงดี มีเสียงรบกวนน้อย เพราะเตรียมการมาก่อน แต่อาจมีข้อเสียตรงที่ไม่ได้บรรยากาศจริง
2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการสัมภาษณ์ชาวบ้านหรือผู้คนเดินถนน ที่เราพบโดยมิได้นัดหมายหรือตั้งใจมาก่อน จึงไม่มีการเตรียมตัวผู้ให้สัมภาษณ์มาก่อน คำถามที่สัมภาษณ์จะเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ปัญหาสังคม ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือสัมภาษณ์ผู้พบเห็นเหตุการณ์ต้นตอ เป็นต้น สัมภาษณ์แบบนี้เป็นธรรมชาติ ได้บรรยากาศจากของจริง เกิดภาพพจน์ชีวิตชีวาที่เป็นจริง เพราะส่วนใหญ่สัมภาษณ์ในสถานที่จริง แต่ผู้สัมภาษณ์ต้องมีปฏิภาณและไหวพริบในการตั้งคำถามจึงจะได้คำตอบที่ดี เป็นต้น

2.3 รูปแบบรายการอภิปราย (Panel Discussion)

การอภิปราย หมายถึง การที่คณะบุคคลหนึ่งมาปรึกษาหารือกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อหาแนวทาง ข้อเสนอแนะ แก้ปัญหา แสดงความรู้ แสดงความคิดเห็น ตลอดจนความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีการแลกเปลี่ยนทัศนะกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันช่วยกันแก้ปัญหา และตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของกลุ่มคนที่ชอบด้วยเหตุผล และยุติด้วยการสรุปผลการอภิปรายร่วมกัน การอภิปรายทางโทรทัศน์จึงเป็นรายการประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของรายการที่เพิ่มพูนความรู้แก่ผู้ชม มีผลให้เกิดการสร้างสรรค์ต่อบุคคลและต่อ

สังคม ทำให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น รวมทั้งเสริมสร้างประสบการณ์ด้านต่างๆ ตามความสนใจด้วย

ลักษณะของการจัดรายการอภิปรายทางโทรทัศน์

การจัดรายการอภิปรายทางโทรทัศน์ อาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น รายการอภิปรายเต็มรูปแบบ หรือรายการอภิปรายตลอดรายการ รายการอภิปรายบางส่วน รายการอภิปรายถ่ายทอดผ่านสื่อโทรทัศน์

1. รายการอภิปรายตลอดรายการ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเป็นประจำ คือ มีรายการซึ่งเป็นการอภิปรายตั้งแต่ต้นจนจบรายการ โดยมีผู้ดำเนินการอภิปราย 1 คน และผู้ร่วมอภิปรายในจำนวนที่เหมาะสมมาอภิปรายกันทางโทรทัศน์ภายใต้หัวข้ออภิปรายที่กำหนดขึ้น หัวข้อดังกล่าวอาจกำหนดขึ้นตามความสนใจของผู้ชม หรือเป็นหัวข้อที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ชม หรือเป็นหัวข้อที่กำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของรายการ และให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของรายการ

2. รายการอภิปรายที่เป็นส่วนหนึ่งของรายการ ที่มีหลายรูปแบบในรายการเดียวกัน เช่น การอภิปรายเป็นส่วนหนึ่งของรายการสารคดี รายการนิตยสารทางอากาศ รายการปกิณกะ หรือแม้แต่ว่ารายการเพลงก็สามารถจัดให้มีการอภิปรายได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละรายการดังกล่าว หัวข้ออภิปรายเป็นหัวข้อที่มีสาระสัมพันธ์กับเนื้อหาในรายการนั้นๆ

3. รายการอภิปรายถ่ายทอดผ่านสื่อโทรทัศน์ เมื่อกลุ่มบุคคล องค์กร หรือสถาบัน ได้จัดการอภิปรายขึ้นตามสถานที่ต่างๆ เช่น ห้องประชุมโรงแรม ห้องประชุมตามหน่วยงาน ห้องประชุมของมหาวิทยาลัย หากผู้บริหารหรือผู้จัดรายการของสถานีโทรทัศน์พิจารณาเห็นว่าเป็นรายการที่น่าสนใจเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนหรือเป็นหัวข้อที่เกี่ยวกับปัญหาที่ประชาชนยังข้องใจอยู่ ดังนั้น รายการนี้สามารถจัดขึ้นในบางโอกาสที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยการอภิปรายนั้นมิได้ให้คุณหรือโทษแก่กลุ่มบุคคลฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะ

เทคนิคการจัดรายการอภิปราย

การจัดรายการอภิปรายทางโทรทัศน์ให้ประสบความสำเร็จโดยที่รายการได้รับความนิยมนจากผู้ชม ตลอดจนเป็นรายการที่มีสาระประโยชน์แก่สาธารณชนตามสมควรนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก ผู้จัดต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการจัดรายการ โดยธรรมชาติของรายการอภิปราย ผู้จัดตั้งวัตถุประสงค์ของรายการไว้ดังต่อไปนี้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เพื่อเป็นแหล่งเสนอความคิดเห็นเพื่อเสริมรายการบันเทิงให้มีสาระ

2. กลุ่มเป้าหมาย เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์แล้ว มาดูกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้ชมของรายการ ผู้จัดต้องหมายไว้ว่าเป็นกลุ่มคนประเภทใด ระดับ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ตลอดจนสิ่งแวดล้อม เพราะจะได้จัดรายการให้เหมาะสม โดยต้องวางแผนล่วงหน้า

3. เวลา ควรพิจารณาให้เหมาะสมในประเด็นต่อไปนี้ คือ เวลาในการออกอากาศ ช่วงเวลาของรายการ เวลาของการผลิต

เวลาออกอากาศ ควรได้ข้อมูลจากการสำรวจมาประกอบการพิจารณา อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยที่ต้องคำนึงถึง เช่น ค่าเวลา อัตราค่าโฆษณา ค่าใช้จ่ายอีกด้วย นอกจากนี้เวลาออกอากาศตามตารางออกอากาศที่เข้าตามแผนหลักนี้แล้ว รายการที่ถ่ายทอดสดจากสถานที่ต่างๆ อาจไม่อยู่ในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ก็ได้ หากไม่ถ่ายทอดสดก็บันทึกเทปไว้ตัดต่อแล้วนำมาจัดเข้าตารางออกอากาศภายหลังได้

ช่วงเวลาของรายการ หมายถึง ความยาวของรายการอภิปรายนั้นๆ ขึ้นอยู่กับว่าจัดในลักษณะและรูปแบบใด เช่น หากเป็นรายการอภิปราย 30 นาทีทั้งรายการ อาจจัดได้หลายรูปแบบ คือ อภิปรายเป็นคณะเป็นสนทนาวิชาการ เป็นอภิปรายแบบพู่ฉาน-วิไล และอย่าลืมคำนึงถึงหัวข้ออภิปรายจะได้ข้อสรุปออกมาหรือไม่

เวลาของการผลิต เมื่อทราบเวลาออกอากาศ เวลาของรายการ ผู้จัดต้องคำนึง เวลาในการผลิตด้วย เพราะต้องมีการวางแผนในหลายๆ ด้าน ให้รายการออกมาน่าสนใจ ได้แก่ แนวความคิด, ศิลปะการนำเสนอ, ผู้ดำเนินการอภิปราย, ผู้ร่วมอภิปราย, ผู้ชม, วัสดุรายการ

4. ความรู้และทักษะในการจัดอภิปราย ผู้จัดควรมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและรูปแบบของการอภิปราย โดยทั่วไปมีหลายแบบที่สามารถประยุกต์ในรายการโทรทัศน์ได้ ได้แก่ การอภิปรายแบบปุจฉา-วิสัชนา, การอภิปรายหมู่หรือเป็นคณะ การอภิปรายแบบแลกเปลี่ยนความรู้ การอภิปรายแบบทั่วไป การอภิปรายสองฟาก การอภิปรายเพื่อแก้ปัญหา (Solve Problem) ในการแสดงบทบาทสมมติ (Role Play)

2.4 รูปแบบสารคดี (Documentary)

รายการสารคดี หมายถึง รายการที่นำเสนอเรื่องราวเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้งโดยมีการนำเสนอในรูปแบบเดียวหรือหลายรูปแบบคละเคล้ากันไป ถือได้ว่าเป็นการเสนอเรื่องราวที่มีทั้งเอกภาพ (Unity) และความหลากหลาย (Variety)

รายการสารคดีเป็นการจำแนกรายการตามรูปแบบรายการ ไม่จำกัดว่าเนื้อหาของรายการจะเป็นความรู้ ข่าวสาร หรือความบันเทิง แต่สัดส่วนเนื้อหาของรายการสารคดีเน้นหนักไปทางให้ความรู้หรือข่าวสารมากกว่า สัดส่วนของความบันเทิงจะออกมาในรูปของศิลปะการนำเสนอองค์ประกอบของรายการ เทคนิคการถ่ายทำ การตัดต่อ การให้เพลงและเสียงประกอบ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องเป็นความบันเทิงที่มีคุณภาพ ผู้ชมชมแล้วติดตา ตื่นใจ เพลิดเพลินน่าติดตามภาพแต่ละช็อต (Shot) แต่ละซีน (Scene) ดูแล้วราบรื่น

2.4.1 ลักษณะของการจัดรายการสารคดี

เนื้อหาสาระของรายการสารคดีส่วนใหญ่เน้นความรู้หรือข่าวสาร มุ่งหวังให้ความรู้แก่ผู้ชมมากที่สุด แต่มิได้หมายความว่าต้องออกมาดูแล้วเกิดความยากลำบากที่ต้องขบคิดตีปัญหาไปทุกรายการ สารคดีที่ดีสามารถทำเรื่องหนักๆ ให้กลายเป็นเรื่องที่ดีแล้วเกิดความเพลิดเพลินน่าติดตามได้ ลักษณะของการจัดรายการสารคดีทางโทรทัศน์โดยทั่วไป อาจจัดได้ดังนี้

รายการสารคดีตลอดรายการ คือ รายการโทรทัศน์ที่กำหนดไว้ในตารางการออกอากาศว่าเป็นรายการสารคดี สารคดีนั้นอาจเป็นตอนเดียวจบ หรือหลายตอนจบก็ได้ แล้วแต่เรื่องราวนั้นๆ จะมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใด

รายการสารคดีที่เป็นส่วนหนึ่งของรายการอื่น คือรายการโทรทัศน์รูปแบบอื่นๆ ที่มีสารคดีบรรจุอยู่เป็นส่วนหนึ่งของรายการ เช่น รายการนิตยสารต่างๆ หรือรูปแบบอื่นๆ เช่น รายการสัมภาษณ์ รายการสนทนา จะบรรจุรายการสารคดีไว้เป็นส่วนหนึ่งได้ อาจใช้เป็นส่วนที่นำเข้าสู่รายการ ซึ่งประเด็นปัญหา เสริมการสนทนาหรือสัมภาษณ์ให้ชัดเจนขึ้นหรือใช้สรุปไว้ในช่วงท้ายของรายการ

รายการสารคดีเพื่อใช้ในโอกาสพิเศษ เป็นรายการสารคดีทางโทรทัศน์ที่จัดทำขึ้นเนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น วันสำคัญของเหตุการณ์ วันสำคัญของบุคคลสำคัญ วันสถาปนาสถาบันต่างๆ งานเทศกาลต่างๆ เป็นต้น

2.4.2 เทคนิคการจัดรายการสารคดี

การจัดรายการสารคดีทางโทรทัศน์ มีหลักการจัดเหมือนรายการโดยทั่วไป คือ ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และเวลา นอกจากหลักสำคัญดังกล่าวผู้จัดต้องคำนึงถึงรูปแบบของรายการสารคดี ตลอดจนถึงต้นทุนหรืองบประมาณในการจัดรายการด้วย

1. วัตถุประสงค์ของการจัดรายการ เพื่อให้ความรู้หรือข่าวสารโดยเน้นเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และผู้จัดต้องกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะลงไปให้ชัดเจนว่า ความรู้ประเภทไหนเพื่อกลุ่มเป้าหมายใด อันจะนำไปสู่การกำหนดเนื้อหาและวิธีการนำเสนอต่อไป

2. กลุ่มเป้าหมาย ควรแบ่งประเภทผู้ชม เพื่อที่จะได้วางแผนทางเพื่อหาสาระว่าเป็นในแนวหรือประเภทใด ความยากของเนื้อหา ความลึกของเรื่องราวควรเป็นระดับใด ซึ่งกลุ่มเป้าหมายยังเป็นตัวกำหนดผู้อุปถัมภ์รายการอีกด้วย

3. เวลา เมื่อมีวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายแล้ว เวลาออกอากาศ เวลาของรายการและเวลาในการผลิตเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง

- เวลาออกอากาศ สำคัญยิ่ง หากจัดเวลาไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ชมแล้ว อาจทำให้รายการนั้นไม่ได้ผลตามวัตถุประสงค์

- เวลาของรายการ สารคดีแต่ละประเภทจะมีความยาวตั้งแต่ 1 นาทีไปจนถึง 60 นาทีหรือมากกว่าก็ได้ แล้วแต่ความลึกของเนื้อหา วัตถุประสงค์ และขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายด้วย
- เวลาในการผลิต ผู้จัดควรพิจารณาว่าจะใช้เวลาในการผลิตหรือเวลาในการจัดหารายการสารคดีนั้นได้อย่างไรให้ตรงกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และไม่เกินงบประมาณที่กำหนดไว้

4. การเลือกประเภทของรายการ

ผู้จัดควรคำนึงถึงประเภทของรายการสารคดีว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยทั่วไปอาจแยกประเภทของรายการสารคดีตามลักษณะของเนื้อหา ดังนี้

1. รายการสารคดีทั่วไป มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวทั่วไปที่จะให้ความรู้ ความน่าสนใจ เป็นประโยชน์ต่อผู้ชมยิ่งกว่าที่จะเน้นสาระที่เป็นข้อเท็จจริงเกินไป
2. รายการสารคดีในโอกาสพิเศษ สารคดีประเภทนี้ ผู้จัดทำข้อมูลได้ง่าย เพราะโอกาสพิเศษต่างๆ นั้นมักจะมีผู้บันทึกหรือเก็บหลักฐานไว้แล้วมากมาย การจัดลำดับเนื้อหาอาจทำได้ในลักษณะการเล่าถึงบุคคล สถานที่ หรือโอกาสนั้นๆ ว่ามีความสำคัญ ความเป็นมา หรือมีประวัติอย่างไร การสรุปมักเป็นการให้ระลึกถึงความสำคัญของโอกาสพิเศษนั้นในแง่ของวัฒนธรรม ประเพณี สังคมและประวัติศาสตร์
3. รายการสารคดีท่องเที่ยว เนื้อหาของรายการมองเห็นได้ชัดเจน เป็นการเน้นเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมา สิ่งที่น่าสนใจ วิธีเดินทาง การเตรียมตัว ที่พักอาศัย ค่าใช้จ่ายเป็นต้น
4. รายการสารคดีเชิงวิจารณ์ เนื้อหาเน้นในข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การวิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหา การทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รายการประเภทนี้ก่อนจบมักทิ้งเรื่องราวไว้ให้ผู้ชมขบคิดต่อไป
5. รายการสารคดีเชิงข่าว เนื้อหาสืบเนื่องมาจากข่าวที่น่าสนใจทั้งสิ้น เป็นการเสนอเบื้องหลังข่าวในแง่ของข้อเท็จจริง และเรื่องราวความเป็นมา

ตลอดจนสาเหตุต่างๆ หากเป็นข่าวเกี่ยวกับบุคคลสองฝ่าย ต้องเสนอข้อเท็จจริงให้ยุติธรรมกับทั้งสองฝ่าย ไม่ควรแทรกความคิดเห็นส่วนตัวลงไป ข่าวที่มาทำเป็นสารคดีนี้มักเป็นข่าวที่ยังมีปัญหากล่าวาญอยู่

2.5 รูปแบบนิตยสาร (Magazine)

รายการนิตยสาร (Magazine) หมายถึงรายการที่มีเนื้อหาสาระประกอบด้วยเรื่องย่อยต่างๆ กันหลายเรื่องหลายรส รวมอยู่ในรายการเดียวกันและมีวิธีการนำเสนอในหลายรูปแบบ เป็นรายการที่เปรียบเสมือนคลังแห่งความรู้และความบันเทิง เพราะนำเอาเรื่องราวจากที่ต่างๆ มาประมวลไว้ให้อยู่ในรายการเดียวกัน โดยสาระและรูปแบบนั้นจะถูกร้อยเรียงเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องกลมกลืน

เนื้อหาสาระในรายการนิตยสาร ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความบันเทิงและความรู้ แต่เป็นหลักไปในทางบันเทิงมากกว่า แม้เป็นเรื่องของความรู้ แต่ก็เป็นกรให้ความรู้ด้วยการให้เกิดความบันเทิงไปด้วย และมักจะไม่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้ลึกเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รายการนิตยสารจึงมักจัดไว้ในประเภทรายการบันเทิงเชิงความรู้

2.5.1 ประเภทของรายการนิตยสารทางอากาศ

จากการศึกษาถึงรายการนิตยสารทางอากาศ ทั้งที่จัดขึ้นในต่างประเทศหรือในประเทศไทย ก็พอจะแบ่งประเภทได้เป็นประเภทใหญ่ได้ 2 ประเภท ดังต่อไปนี้ คือ

1. แบ่งโดยเอาผู้ชมหรือผู้ฟังเป็นหลัก ไม่ว่าจะเนื้อหาและวิธีเสนอรายการจะเป็นอย่างไร จำเป็นต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังเป็นหลัก เช่น รายการนิตยสารแม่บ้าน, รายการนิตยสารสำหรับเด็ก, รายการนิตยสารพ่อบ้าน เป็นต้น
2. แบ่งโดยเอาเนื้อหาเป็นหลัก ซึ่งความหมายของ "เนื้อหา" ในที่นี้ หมายถึงเนื้อหาที่สอดคล้องกับกิจกรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น รายการนิตยสารกีฬา เนื้อหาทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องก็เป็นกีฬาทั้งสิ้น แต่เมื่อนำมาเสนอเป็นรายการ เนื้อหาทางด้านกีฬามีหลากหลาย

หลายประเภท และเนื้อหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาอีกมากมาย ดังนั้น โดยเนื้อหา
 ทั่วๆ ที่มีอยู่ในแต่ละตอนของรายการนิตยสารแบบนี้ก็มีความแตกต่างกันไป

2.5.2 ลักษณะของการจัดรายการนิตยสาร

รายการนิตยสารเป็นรายการที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง โดยที่รายการย่อยที่
 ประกอบเชื่อมโยงกันขึ้นมาเป็นนิตยสารนั้นมีรูปแบบหลากหลาย เช่น การพูด สัมภาษณ์ ละคร
 สารคดี อภิปราย เป็นต้น แม้รายการจะมีความหลากหลาย แต่ต้องมีเอกภาพ (Variety but Unity)
 การจัดรายการนิตยสาร จัดได้ดังนี้

1. รายการนิตยสารที่เน้นความรู้ หมายถึง ความรู้ทั่วไปอันเป็นที่น่าสนใจและเป็น
 ประโยชน์แก่ผู้ชม โดยอาจสอดแทรกอยู่ในความบันเทิงได้ ความบันเทิงนี้ หมายถึง
 ความรื่นเริง ชวนติดตาม น่าสนใจของการนำเสนอ เทคนิคการถ่ายภาพที่ดี องค์
 ประกอบภาพและการตัดต่อดี ตลอดจนดนตรีและเสียงประกอบดี
2. รายการนิตยสารที่เป็นความบันเทิง รวมไปถึง เพลง ละคร ตลก การแสดง
 ประกอบเพลง เป็นต้น ส่วนที่เป็นความรู้จะมีอยู่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับความบันเทิง
3. รายการนิตยสารที่เป็นทั้งความรู้และความบันเทิง คือ เนื้อหาสาระของรายการ
 มีสัดส่วนของความรู้และความบันเทิงใกล้เคียงกัน โดยมีการจัดได้ 2 แนวคือ
 1. รายการนิตยสารแบบแกนของเรื่องเป็นแนวเดียวกัน (Specialized
 magazine) เป็นรายการที่มีเรื่องย่อยที่น่าเสนอจะอยู่ในแนวเดียวกัน เช่น รายการ
 นิตยสารที่เสนอสาระเกี่ยวกับเรื่อง "รถ" เรื่องย่อยๆ ที่เป็นส่วนประกอบของราย
 การก็จะมีเรื่องราวเกี่ยวกับรถทั้งสิ้น กลุ่มผู้ชมก็อาจเป็นคนทั่วไปที่ใช้รถ
 2. รายการนิตยสารแบบทั่วไป (General magazine) เป็นรายการที่มี
 เรื่องย่อยที่นำมาเสนอเป็นเรื่องทั่วไปต่างแนวกัน

2.5.3 เทคนิคการจัดรายการนิตยสาร

การจัดรายการนิตยสาร ควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการจัดรายการ กลุ่มเป้า
 หมายและเวลา ดังนี้คือ

1. วัตถุประสงค์ของการจัดรายการ ส่วนใหญ่เพื่อให้ความรู้และให้ความบันเทิง อาจเป็นความรู้ทั่วไปไม่ลึกซึ้งนักแต่เป็นประโยชน์และเป็นที่น่าสนใจของผู้ชม เป็นความรู้ในแขนงต่างๆ หรือความบันเทิงในหลายแนวนำมาเรียงร้อยเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

ส่วนวัตถุประสงค์เฉพาะของรายการ ต้องระบุให้แน่ชัด เป็นการจัดเพื่อกลุ่มเป้าหมาย ระดับ อาชีพ อายุ เพราะจะช่วยให้ผู้จัดวางแนวการจัดและเจาะจงเนื้อหาสาระของรายการ ได้ตรงตามความต้องการ

2. กลุ่มเป้าหมาย ควรกำหนดก่อนแล้วจึงกำหนดแนวการจัด เพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายมีความสำคัญสำหรับการจัดรายการนิตยสารแบบพิเศษ เพราะจะเป็นตัวกำหนดแก่น (Theme) ของรายการว่าจะ เป็นแนวใด

สิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ ความต่อเนื่อง เราจะต้องร้อยเรียงเรื่องทั้งหมดไว้ด้วยกันโดยจะต้องมีตัวต่อเนื่อง ไม่ใช่จะให้เรื่องเหล่านั้นแยกขาดจากกันเป็นเอกเทศ และความต่อเนื่องอาจจะใช้พิธีกร คำพูดหรือดนตรีมาช่วย ซึ่งต้องพิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละรายการ

3. เวลา เมื่อทราบวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายแล้ว ที่สำคัญคือเวลาในการออกอากาศ วิธีหนึ่งที่จะทำได้ คือการทำวิจัยเพื่อหาข้อมูลในด้านต่างๆ มาประกอบการตัดสินใจ

ส่วนเวลาในระดับรายการต้องคำนึงถึงเรื่องของเวลาดังกล่าวแต่ละเรื่องนั้นจะมีความยาวเท่าไร ควรคำนึงถึงผู้ชมด้วยว่า ถ้าเรื่องนั้นยาวเกินไปอาจทำให้หน้าเบื่อ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ใช่จะตัดจนสั้น และทำให้เรื่องเหล่านั้นหมดความน่าสนใจไปเพราะส่วนดีๆ ถูกตัดออกไปหมด ที่สำคัญคือ เวลาที่จะใช้ในการวางแผนผลิตและลงมือผลิต เพราะรายการต้องมีความหลากหลาย ในเนื้อหาและการนำเสนอ

2.6 รูปแบบละคร (Drama)

หมายถึง รายการที่นำเสนอเนื้อหาสาระเป็นเรื่องราวโดยใช้การแสดงตามบทบาทในเรื่องราวนั้นเพื่อสื่อความหมายให้ผู้ชมสามารถเข้าใจในเรื่องราวนั้นได้

ประเภทของรายการละคร จะใช้วิธีการจำแนกโดยใช้ประเภทของเรื่องราว (Story) หรือ เนื้อหาเป็นเกณฑ์ในการแยก ดังนี้คือ

1. ละครแนวอิงเรื่องจริงหรือประวัติศาสตร์ เป็นละครที่จัดสร้างขึ้นบนรากฐานของเรื่องจริงหรือจากประวัติศาสตร์ สามารถค้นคว้าหาหลักฐานอ้างอิงได้
2. ละครแนวชีวิต ส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องนวนิยายเกี่ยวกับชีวิตรักหนุ่มสาว ตั้งแต่เป็นเรื่องจากชีวิตในตำนานชาวบ้าน จนถึงชีวิตของคนในสังคมชั้นสูงในอดีตและปัจจุบัน เรื่องของการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของชีวิต
3. ละครแนวตลก หรือละครเบาสมอง มักเป็นเรื่องตลกขบขัน มักเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั่วไป เรื่องราวภายในครอบครัว เพื่อนฝูง เรื่องที่ทำงานทั่วไป มักจะใช้สถานการณ์ในชีวิตประจำวันผูกเป็นเรื่องชวนหัวเราะ
4. ละครแนวอาชญากรรมสืบสวนสอบสวน ค่อนข้างเป็นเรื่องหนักและรุนแรง ซึ่งเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมและฆาตกรรม
5. ละครแนวลึกลับ อาจมีทั้งแนวไสยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ อาจมีการฆาตกรรมและสืบสวนเข้ามาเกี่ยวข้องก็ได้ ละครแนวนี้มีเหตุผลสมจริง ชวนคิดติดตามต่างๆ ที่มีความตื่นเต้น น่ากลัวและเนื้อหาหนักกว่าแนวสืบสวนสอบสวนมาก
6. ละครแนวผจญภัย อาจเป็นเรื่องของบุคคลหรือครอบครัวหนึ่งที่เดินทางผจญภัยเพื่อแสวงหาโชคลาภหรือสิ่งที่ต้องการ แต่ต้องมาพบกับภัยอันตรายที่ไม่คาดคิดมาก่อนและจำเป็นต้องหนีหรือต่อสู้เพื่อเอาตัวรอด
7. ละครแนวเพื่อฝันมหัศจรรย์ เหมาะสมกับผู้ชมกลุ่มเด็ก เป็นเรื่องเพื่อฝัน ความมหัศจรรย์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ สัตว์ล้านปี มนุษย์นอกโลก หรือเรื่องราวของยอดมนุษย์ เป็นต้น
8. ละครแนวนิทานพื้นบ้านและวรรณคดี นำมาจากวรรณคดี ตำนาน นิทานพื้นบ้าน เนื้อเรื่องมักเป็นเรื่องคติสอนใจในการครองชีวิต เปรียบเทียบให้เห็นถึงความดีความชั่ว เรื่องเทพเจ้า เจ้าชาย เจ้าหญิง แม่มด หมอผี เทวดา ผู้มีอิทธิฤทธิ์ เป็นต้น

2.6.1 การนำเสนอรายการละคร

การนำเสนอ ในที่นี้หมายถึง การนำเสนอเรื่องราวหรือเนื้อหาอย่างไร ความยาวของรายการ ความถี่ในการออกอากาศ สามารถจำแนกอย่างกว้างๆ ได้ 3 แบบ ได้แก่

1. ละครเรื่องยาวหลายตอนจบ จะมีผู้แสดงหลักของเรื่องไปเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ หลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับ พร้อมกับพบผู้แสดงประกอบตามบทในเนื้อเรื่องอย่างต่อเนื่องจนจบ ละครแบบนี้จะถูกจัดเป็นตอนๆ
2. ละครชุดจบในตอน จะมีผู้แสดงหลักหนึ่งหรือหลายคนแสดงตามบทบาทในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งจนจบเหตุการณ์นั้นเป็นอันจบตอน พอตอนต่อไปก็ใช้ผู้แสดงหลักชุดเดิมในเหตุการณ์ใหม่ เนื้อเรื่องจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์
3. ละครชุดเรื่องสั้น เป็นการผลิตละครเป็นชุดสั้นๆ ความยาวประมาณ 3-10 ชั่วโมงจบ แบ่งออกเป็นตอน ตอนละ 1 ชั่วโมงอย่างน้อย การดำเนินเรื่องในละครต่อเนื่องกันเหมือนกับละครชุดเรื่องยาวหลายตอนจบและจัดเสนอทุกวันติดต่อกันไปจนจบเรื่อง

2.6.2 การเลือกประเภทของเรื่องราวที่จะนำมาจัดเสนอ

หลักการในการเลือกประเภทเรื่องราวที่จะนำมาจัดเสนอเป็นละครนั้น อจ
พิจารณาเลือกเรื่องมาจัดมีลักษณะดังนี้คือ

1. เรื่องที่ผู้ผลิตชอบ ประทับใจและศรัทธา
2. เรื่องที่อยู่ในวิสัยที่จะผลิตเป็นละครได้
3. เรื่องที่ไม่ขัดแย้งนโยบายทางการเมือง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และศีลธรรม
4. เรื่องที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายการและเหมาะสมกับความนิยมของผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย
5. เรื่องที่เหมาะสมกับช่วงเวลาออกอากาศ
6. เรื่องที่เหมาะสมกับแบบการนำเสนอ

2.6.3 การกำหนดและเลือกเวลาออกอากาศแพร่ภาพ

เวลาในการออกอากาศ ตามปกติขึ้นอยู่กับแนวเรื่องที่น่าเสนอว่าจะเหมาะสมกับเวลาใด กลุ่มผู้ชมที่ผู้ผลิตคาดว่าจะสะดวกในการรับชมหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นองค์ประกอบแรกที่จะต้องคำนึง ที่เห็นชัดเจน ได้แก่ ละครสำหรับเด็ก จะจัดไว้ในช่วงเวลาที่คาดว่าเด็กจะสะดวกที่จะเปิดรับ เช่น เช้าวันเสาร์ อาทิตย์และวันหยุดราชการ เป็นต้น

2.7 รูปแบบรายการวาไรตี้ (Variety)

คำว่า “ปกิณกะ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2526 ได้อธิบายให้ความหมายไว้ว่า เรี่ยราย เบ็ดเตล็ด กระจาย ระคนกัน คละกัน ซึ่งมักจะใช้ประกอบหน้าศัพท์ เช่น ปกิณกะคดี ซึ่งหมายถึง เรื่องราวเบ็ดเตล็ด เป็นต้น ดังนั้นคำว่า “ปกิณกะบันเทิง” ย่อมจะหมายความว่า ความเบิกบานรื่นเริงใจและสนุกสนานที่เกิดจากเรื่องราวเบ็ดเตล็ดหลายๆ อย่าง หรือความเบิกบานรื่นเริงใจและสนุกสนานที่คละเคล้ากันหลายรส

ในการจัดรายการประเภทวาไรตี้โชว์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นรายการเกมโชว์ ทอล์คโชว์หรือวาไรตี้โชว์โดยตรง มักจะมีองค์ประกอบของโครงสร้าง และลักษณะของการนำเสนอ รายการ 2 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้ คือ

1. เนื้อหา (Content)
2. วิธีการนำเสนอ (Presentation Technique)
 - 2.1 พิธีกร (Host)
 - 2.2 แขกรับเชิญและผู้ร่วมรายการ (Guest/Talent)
 - 2.3 บรรยากาศในรายการ (Atmosphere)
 - 2.4 สไตล์และรูปแบบในการนำเสนอ (Style/Form of Presentation)

1. เนื้อหา

เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ประเภทวาไรตี้ที่เน้นเกี่ยวข้องกับนำเสนอความสามารถของบุคคล เช่น ดารา นักร้อง นักกีฬา หรือสุนทรีย์ะทางดนตรี เช่น การขับร้องเพลง การเต้นรำ การแสดงวิีวประกอบกรร้องเพลงที่หรูหรา วิจิตรการตาสวยงามน่าประทับใจ

โครงสร้างด้านเนื้อหาสาระของรายการวาไรตี้ที่เน้นมักจะหลีกเลี่ยงไม่พ้่นส่วนประกอบด้านเนื้อหารายการดังต่อไปนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2530)

1. การแสดงดนตรีและร้องเพลงของดารานักร้องชั้นนำยอดนิยม
2. การแสดงตลก และละครตลกเบาสมองอย่างสั้น
3. การแสดงละครสั้น
4. การเต้นรำ เต้นระบำ โมเดิร์นแดนซ์ บัลเล่ย์ นาฏศิลป์
5. การเชิญดารานักร้องนักแสดงปรากฏตัวร่วมแสดงและสัมภาษณ์
6. การเล่นเกมเบาสมองที่ตื่นเต้น และการเสี่ยงโชค โดยผู้ชมทั้งในและนอกห้องส่งมีส่วนร่วม
7. การแสดงความสามารถพิเศษของนักแสดงบนเวที เช่น กายกรรม วิทยากล สิ่งแปลกประหลาดหาดูยาก
8. การแข่งขันกีฬาเพื่อการบันเทิงที่ไม่ใช่เพื่อการแข่งขันที่มุ่งหวังจะเอาแพ้ชนะอย่างจริงจัง
9. การเล่นเกมเบาสมองที่ตื่นเต้น และการเสี่ยงโชคโดยให้ผู้ชมทั้งในและนอกห้องส่งมีส่วนร่วม
10. การดำเนินรายการโดย พิธีกรชายหรือหญิง ที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยม

2. วิธีการนำเสนอ

2.1 พิธีกร

พิธีกรในรายการวาไรตี้มักเรียกว่า Host ซึ่งอาจจะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ แต่ส่วนมากจะใช้พิธีกรคู่ทั้งชายและหญิง หรือบางครั้งก็ใช้พิธีกรร่วมทำงานกันหลายคน มักใช้คนที่มีความบุคลิกดีเป็นที่ต้องตาผู้พบเห็น และที่สำคัญจะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในการพูดเป็นอย่างดี กล่าวคือ จะต้องสามารถใช้คำพูดชักจูงใจให้ผู้ชมทั้งในห้องส่งและทางบ้าน รวมทั้งผู้ที่มาร่วมรายการ () ให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามไปกับการนำเสนอ และกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะมีส่วนร่วม หรือมีอารมณ์ร่วมในการดำเนินรายการนั้น ซึ่งเราจะเห็นได้ว่ามีการให้ความสำคัญแก่ทักษะในการดำเนินรายการเป็นพิเศษ ซึ่งหมายถึงว่าเราสนใจที่วิธีการนำเสนอของพิธีกรมากกว่าที่จะดูว่าเขาพูดอะไรแล้วทำให้คนคล้อยตามได้

ในกรณีที่ต้องทำงานร่วมกับพิธีกรหลายคน จะต้องคำนึงถึงเพื่อนร่วมงาน เปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงานได้แสดงความรู้ ความสามารถในผลงานบ้าง ไม่แย่งพูดโดยไม่คำนึงถึงเพื่อนร่วมงาน หรือพูดขัดความคิดเห็นเพื่อนร่วมงานอย่างไม่จำเป็น ต้องคิดว่างานจะสำเร็จเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือ ร่วมใจที่ดีของทุกคนที่ได้ร่วมงานกัน

2.2 แกรับเชิญ และผู้ร่วมรายการ

สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้รายการทางโทรทัศน์เป็นรายการใหม่อยู่เสมอนั้นก็คือการเชิญผู้ที่มีชื่อเสียงในด้านต่างๆ มาร่วมรายการ ก็เป็นวิธีดึงดูดผู้ชมได้ดีทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามก็ดีคุณสมบัติของผู้รับเชิญร่วมรายการนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญ ส่วนใหญ่จะพิจารณาจากผลงานของผู้นั้นว่าดีเด่นมากเพียงใด และเหมาะสมกับช่วงเวลานั้นๆ หรือไม่ รวมทั้งผู้ที่ได้รับเชิญมาร่วมรายการนั้นจะต้องมีความหลากหลาย และเมื่อเชิญแล้วต้องให้ผู้ได้รับเชิญทราบความมุ่งหมายและต้องมีการเตรียมซักซ้อมก่อนออกอากาศแพร่ภาพ หรือบันทึกรายการด้วย

2.3 บรรยากาศ

การจัดบรรยากาศในการนำเสนอรายการวาไรตี้ทางโทรทัศน์จะประกอบด้วยแนวคิดแบบเน้นความยิ่งใหญ่ตระการตา เต็มไปด้วยสิ่งที่น่าสนใจ (Spectacular) ซึ่งจะพบเห็นได้จากลักษณะของการจัดสิ่งแวดล้อมขององค์ประกอบด้านการจัดฉาก และอุปกรณ์ประกอบฉาก (Scenery & Props) ในรายการวาไรตี้โชว์ไม่ว่าจะเป็นรายการเกมโชว์ ทอล์คโชว์ หรือวาไรตี้โชว์โดยตรงก็ตาม จะมีลักษณะของความยิ่งใหญ่ ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกตื่นตาตื่นใจ นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคนิคทางด้านแสงและสีต่างๆ ได้แก่ ไฟกระพริบ ไฟวิ่ง ไฟสปอตไลท์ ที่ส่องเป็นลำดับกันมากมายสลับกัน ยิ่งทำให้เพิ่มความรู้สึกในมิติของอารมณ์มากยิ่งขึ้น การใช้หมอก ควันเทียม (Smog & Smokie) ช่วยส่งเสริมให้บรรยากาศของการแสดงดูประหนึ่งว่าเป็นเรื่องที่เกิดในดินแดนแห่งความฝัน เป็นภาพมายาที่มนุษย์สามารถเข้าถึงและสัมผัสได้ นอกจากนี้การใช้สิ่งแวดล้อมทางด้านฉาก แสง สีแล้ว เสียงยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เสริมการสร้างบรรยากาศแบบตระการตา เสียงที่ใช้ในรายการโทรทัศน์ประกอบด้วย

- เสียงพูด หรือเสียงบรรยาย ต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาพ ไม่ใช่บรรยายภาพ แต่เป็นการเสริมภาพให้ผู้ชมเข้าใจดีขึ้น และได้รับข้อมูล ความรู้เพิ่มขึ้น
- เพลงเพื่อเสริมสร้างอารมณ์ให้กับผู้ชม ตลอดจนใช้เพื่อบอกเวลา หรือสถานที่ได้ในบางครั้ง
- เสียงประกอบ (Sound Effect - SFX) เพื่อช่วยทำให้บรรยากาศสมจริงมากขึ้น ตลอดจนบอกเหตุการณ์และสถานที่ได้บ้างในบางครั้ง

2.4 สไตล์และรูปแบบในการนำเสนอ

การผลิตรายการโทรทัศน์แบบวาไรตี้ นั้น ต้องคำนึงถึงรสนิยมของคนในสังคม รสนิยมของคนในสังคมในที่นี้หมายถึง สังคมส่วนใหญ่โดยเฉพาะสังคมของกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย เช่น งานอดิเรก ประเภทของเพลง การแต่งกาย การเลือกใช้สิ่งของอุปโภคและการบริโภค การคอยสังเกตแนวโน้มของสังคมด้วยวิธีการสอบถาม และติดตามข่าวคราวทางสื่อสารมวลชน ตลอดจนทำการสำรวจความนิยมของสมาชิกในสังคมด้วยตนเองจะช่วยให้ได้มาก ข้อมูลทั้งหมดจะเป็นประโยชน์มากในการเลือกความบันเทิงรูปแบบต่างๆ เข้ามาบรรจุเป็นส่วนประกอบ หรือเป็นแกนของรายการ สิ่งที่จะต้องพิจารณาในการจัดโครงสร้างเนื้อหาของรายการวาไรตี้โชว์ ได้แก่

2.4.1 การดำเนินรายการตั้งแต่ช่วงเปิดจนถึงปิดรายการ จะต้องมีความต่อเนื่องกลมกลืนกันในทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นดนตรี ร้องเพลง การเต้นประกอบ แนวเรื่องสั้นสำหรับละคร ตลก บุคลิกภาพ ผู้แสดงและพิธีกร บทสนทนา การแต่งกาย สภาพทางเทคนิคและศิลปกรรมในฉาก

2.4.2 การดำเนินรายการเปลี่ยนจากช่วงหนึ่งไปยังอีกช่วงหนึ่ง จะต้องมีการจัดหาวงและให้อารมณ์ที่ถูกต้องสอดคล้องกับเนื้อหาในช่วงนั้นๆ

2.4.3 การดำเนินรายการในแต่ละช่วงจะต้องกระชับ และความยาวของรายการในแต่ละช่วงจะต้องไม่สั้นหรือยาวจนเกินไป

2.4.4 การวางตำแหน่งของรายการบันเทิง แต่ละประเภทจะต้องอยู่ในช่วงเวลาที่เหมาะสมโดยยึดเอาความหลากหลายของเนื้อหาทั้งหมดของรายการ และยึดเอาเวลาการประกอบกิจกรรมในแต่ละวันของผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก

2.5 เวลาและปริมาณการออกอากาศรายการ

เนื่องจากรายการประเภทบันเทิงในปัจจุบันมีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับรายการดนตรีและเพลงล้วนๆ และเมื่อเปรียบเทียบกับรายการละครและภาพยนตร์ เวลาในการออกอากาศรายการประเภทนี้จึงไม่มีเอกภาพเท่าที่ควร และมักจะบรรจุในเวลาใดก็ได้ที่ไม่ใช่เวลาที่ดีเลิศของสถานี

3. แนวคิดเรื่องลิ้นในสื่อมวลชน

ในการที่จะกล่าวถึงรูปแบบและวิธีการนำเสนอเรื่องลิ้นในสื่อมวลชน จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมของสื่อ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ไปก็ตาม แต่เรื่องลิ้นก็ยังคงได้รับความนิยมในการนำมาเสนอรูปแบบต่างๆ อยู่ตลอดเวลา โดยในแต่ละสื่อที่นำเรื่องราวเหล่านี้ โดยจะเริ่มต้นไปตามลำดับของการพัฒนาสื่อแต่ละสื่อทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ดังนี้คือ

3.1 แนวคิดเรื่องลึกลับในสื่อมวลชนต่างประเทศ

Carroll Noel ได้บรรยายคุณลักษณะของ Genre of Horror ว่า ควรจะมีคำจำกัดความในเชิงอารมณ์ความรู้สึก (Emotion) ของผู้ฟังออกมา นั่นคือ Work of Horror ควรถูกออกแบบให้สามารถเสริมสร้างความหวาดกลัวอย่างมีศิลปะให้เกิดขึ้นกับผู้ฟัง (Art Horror) ตามแนวคิดดังกล่าว Carroll Noel กล่าวว่า ตามทฤษฎี ผู้อ่านหรือผู้ชมนวนิยายสยองขวัญ (Horror Fiction) จะต้องรู้สึกไปในทางเดียวกับอารมณ์ความรู้สึกของตัวแสดงนำ (Protagonist) ในนวนิยาย หรือกล่าวที่อีกอย่างว่า ต้องมีความรู้สึกร่วมกับการตอบสนองอย่างมีอารมณ์กับ Monster ด้วยท่าทีในเชิงบวกต่อนวนิยายนั้น กล่าวคือ เราจะประเมิน Monster เป็นสิ่งที่น่ากลัว สกปรกหรือดำทราวม หรือเป็นสิ่งที่น่าอันตรายและไม่ควรเข้าใกล้ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวก่อให้เกิดความตื่นเต้นในตัวเรา ผิดกับถ้าเรามีความเชื่อว่ามีตัวตนจริง ความรู้สึกหวาดกลัว หรือความรู้สึกขยะแขยงจะไม่เกิดขึ้น

มีข้อสมมติฐานที่ว่าความรู้สึกของ Art Horror ประกอบด้วยส่วนผสมผสานระหว่างความหวาดกลัว และความรู้สึกขยะแขยงต่อแนวคิดของ Monster เช่นเดียวกับ Dracula ซึ่งสภาพการรับรู้นี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกหรืออาการความปั่นป่วนของสภาพร่างกายได้ เช่น มีอาการสั่นเทา กระเพาะอาหารปั่นป่วน หรือความรู้สึกตื่นเต้น หวาดกลัวหรือเกิดกลางสังหรณ์ คาดเดาเหตุการณ์โดยที่สามารถดึงออกจากตัวละคร และไม่เกี่ยงว่าเราจะเชื่อว่ามันมีจริงหรือไม่ ดังนั้นพื้นฐานทางจิตวิทยาของผู้ชมจะเป็นตัวทำให้ความเชื่อในตัวละครต่างกันออกไปด้วยคุณลักษณะของ Monster เป็นตัวแปรในการประเมินอารมณ์ผู้ชมได้เช่นกัน เช่น The Beast ในภาพยนตร์เรื่อง Beauty and the Beast เมื่อเปรียบเทียบกับ Dracula หรือ Stephen King's Cycle of Werewolf จะมีความน่ากลัวไม่เท่ากัน

Crucial ความโหดร้ายของสัตว์ในเทพนิยาย (Fairly Tale) กับ Horrific Movie ทำให้ตัวละครแสดงออกหรือกระทำต่อ Monster ต่างกันก็ทำให้อารมณ์ที่ต่างกัน เช่น ใน Beauty and the Beast ตัวละครกลัว the Beast แต่ก็ไม่ได้แสดงออกว่ารังเกียจ แต่กับแสดงให้เห็นว่า Beast เป็นแค่ส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ตัวโต ลักษณะเหมือนสัตว์และอารมณ์รุนแรงเท่านั้น สรุปคือว่าถ้าตัวละครแสดงออกกับ Monster โดยมีทัศนคติที่ไม่แรง จะทำให้อารมณ์กับหนังเปลี่ยนไปได้

แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการเปลี่ยนจากเทพนิยาย ตัวเช่นเรื่องแปลของ Beauty and the Beast โดย Madame de Beaumont ไปสู่ความหวาดกลัว (Horror) ดังเช่นเรื่อง Frankenstein, Dracula, Mr. Hyde, Love craft's old ones หรือเรื่องอื่นๆ ปฏิกริยาโต้ตอบของ บุคลิกมนุษย์ต่อ Monster ข้างต้นเหล่านั้นจะเปลี่ยนไป โดยทั่วไป Monster จะถูกเข้าใจหรือมองว่า เป็นการฝ่าฝืนธรรมชาติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกเห็นได้อย่างเด่นชัดในลักษณะการแสดงออกของตัว แสดงสำคัญหรือตัวเอกของเรื่อง เขาเหล่านั้น (Human Characters) ไม่เพียงแต่รู้สึกกลัว Monster เขาเหล่านั้นจะพบว่า Monster เป็นสิ่งที่ควรอยู่ห่างๆ น่ารังเกียจ น่าเกลียดชัง น่าขยะแขยง Monster เป็นสิ่งผิดธรรมชาติในแง่ของการผิดปกติในด้านผี หรือเวทย์มนต์ โดยเขาเหล่านั้นจะหวั่นกลัว ความน่ารังเกียจขยะแขยง จากบุคลิกลักษณะของเรื่องราวในนวนิยาย และเขาคาดหวังว่าจะหวั่นกลัว คำนการตอบสนองที่เหมาะสมหรือเป็นแบบเดียวกันได้จากผู้ฟัง

ในการพัฒนาเกี่ยวกับ Characterization of the nature of the genre of horror ให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา เริ่มเกิดขึ้นมาในราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีการยอมรับที่แพร่หลายในหมู่นักประวัติศาสตร์ด้านวรรณคดีที่เห็นว่า Genre เป็นผลผลิตของนวนิยายอังกฤษแบบ Gothic และนวนิยายของเยอรมันแบบ Schaner-roman ประเด็นหรือข้อสงสัยที่ว่านวนิยายเรื่องใดเป็นนวนิยายแบบน่ากลัวเรื่องแรก หรือเป็นนวนิยายแบบ Gothic เรื่องแรก แต่มีนวนิยายเรื่อง The Castle of Otranto ของ Horace Walpole (1764) ถูกคัดว่าอาจจะเป็นเรื่องแรก

คำว่า Enlightenment เกิดขึ้นโดยมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถอธิบายได้ Enlightenment เน้นสิ่งที่อธิบายได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ (เกิดขึ้นในราวกลางศตวรรษที่ 18 โดยได้รับอิทธิพลจากหลักวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะคิดของ Newton เป็นแกนนำ) ต่อมา Horror Novel ได้กำเนิดขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจาก Enlightenment ซึ่งเน้นทางด้านเหตุผล ในขณะที่ Horror Novel จะเน้นด้านอารมณ์ ความรู้สึก โดยเฉพาะอันที่รุนแรง ดุเดือดจากตัวละครใน Fiction กล่าวคือ Enlightenment เน้นสิ่งที่จับต้องได้ (Objective) แต่ เน้นในเรื่องที่เกี่ยวกับจิตใจ (Subjective)

สำหรับสื่อโทรทัศน์ Kaminsky, Stuart M. ได้กล่าวถึงคำว่า Horror ไว้ว่า การให้ คำจำกัดความหรือนิยามของ horror อากาหรณหัวลูกนั้นนับเป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะติดปัญหาตรงที่ว่า คนเรานั้นมีอากาหรณกลัวต่อสิ่งหนึ่งซึ่งไม่เหมือนกันเลย ดังนั้นจึงเป็นการยากที่เราจะระบุคำจำกัดความ Horror ได้อย่างชัดเจนถึงนิยามอากาหรณหัวลูกนี้

จนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ Horror โดยส่วนใหญ่มักจะถูกกำหนดให้เกี่ยวเนื่องกับเวลาในอดีตหรืออดีตโบราณ เช่น ปราสาทยุคโกธิค พระราชวังหุรหุรา ห้องใต้ดินเก่าๆ หรือห้องเล็กโทรมใต้หลังคาบ้าน จะเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้มักจะถูกนำมาใช้เป็นสื่อถึง Horror อยู่เสมอ เช่นตัวอย่างจากหนังเรื่อง The Munsters และ The Addams Family อย่างไรก็ตามเมื่อปลายศตวรรษที่แล้ว รูปแบบการจัดฉากละครแนว Horror ได้มีการพัฒนามากขึ้นโดยการนำขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวิถีชีวิตของคนเมือง และรวมทั้งวัฒนธรรมขององค์กรสมัยใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในหนังแนวนี้ด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากเรื่อง The Night Stalker เป็นการผสมผสานระหว่างแนวชีวิตในอดีตกับสถานที่ปัจจุบัน

เมื่อก้าวถึงหนังแนว Si-Fi (Science Fiction) มักจะมีโครงเรื่องที่กล่าวถึงความน่ากลัวที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เช่น เรื่อง Star Trek เป็นจินตนาการแนววิทยาศาสตร์ยุคอนาคต

3.2 แนวคิดเรื่องลึกลับในสื่อมวลชนไทย

เรื่องลึกลับในสื่อสิ่งพิมพ์

เริ่มต้นในยุคที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและที่เห็นได้อย่างชัดเจนนั้น ก็ได้มีนักประพันธ์หลายท่านที่นำเรื่องลึกลับนี้มาร้อยเรียงเป็นตัวอักษรในรูปแบบของเรื่องสั้นที่โด่งดังในยุคก่อน คงจะไม่มีใครปฏิเสธชื่อของ เหม เวชกร ซึ่งถือได้ว่าเป็นนักประพันธ์ที่หยิกยกเรื่องราวเหล่านี้มาร้อยเรียงและแต่งให้เป็นเรื่องราวที่น่ากลัวและลึกลับในหลายแนวเรื่องที่กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถอธิบายได้ โดยรูปแบบของการนำเสนอเรื่องราวนั้นจะเป็นลักษณะของเรื่องสั้นที่เดินเรื่องจบภายในตอนเดียว ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องที่เกี่ยวกับวิญญาณและมีนางไม้ และด้วยความที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์นั่นเอง จึงทำให้ผู้ประพันธ์สามารถที่จะนำเสนอเรื่องราวของตัวละคร รวมทั้งสามารถที่จะบรรยายเนื้อหาเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์ตามจินตนาการของผู้ประพันธ์ ซึ่งธรรมชาติในการบรรยายเรื่องราวได้อย่างละเอียดของสื่อสิ่งพิมพ์นี้เอง ส่งผลทำให้จินตภาพในใจของผู้อ่านนั้นเกิดอารมณ์กลัวคล้อยตามไปกับเรื่องราวนั้นได้อย่างดีเยี่ยม ส่วนนักประพันธ์อีกท่านที่นำเสนอเรื่องราวที่ไม่สามารถอธิบายถึงเหตุที่เกิดได้อย่างชัดเจน คือ ท.เลียงพิบูลย์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นนักประพันธ์ที่มีการนำเสนอเรื่องราวของกฎแห่งกรรมได้อย่างเด่นชัด โดยการนำเสนอเรื่องราวเหล่านี้จะเป็น ในรูปแบบของเรื่องสั้นที่ผสมผสานเรื่องราวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อใน

เรื่องบาปบุญคุณโทษ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และสำหรับปัจจุบันนี้ สื่อสิ่งพิมพ์ก็ยังคงมีการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ เหล่านี้เหมือนเช่นในอดีต เพียงแต่ว่ารูปแบบการนำเสนอจะเปลี่ยนแปลงไป โดยจะมีลักษณะของการผสมผสานเรื่องราวต่างๆ ทั้งในส่วนของเรื่องสั้น บทความ ข่าว ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์ ความลึกลับของเรื่องราวต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งอาจจะเป็นหนังสือนิยายสารทั้งรายสัปดาห์และนิยายสารรายเดือนที่มีการวางแผงทั่วไป เพียงแต่ผู้ประพันธ์หรือเขียนบทก็จะอิสระและหลากหลายกันออกไป ทั้งในเรื่องที่แต่งขึ้นมา หรือนำมาจากเรื่องจริงของคนอ่านที่เขียนจดหมายเข้ามาเล่าให้ฟัง อาทิเช่น สุสานผี, จัตุรัสผี, ปีศาจ และอภินิหารลึกลับ เป็นต้น

เรื่องลึกลับในสื่อละครและภาพยนตร์

นอกจากเรื่องราวที่เล่าเรื่องลึกลับที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบของเรื่องสั้นที่ถ่ายทอดผ่านตัวอักษรบนหนังสือต่างๆ แล้ว เรื่องลึกลับก็ยังมีการนำเสนอผ่านสื่อที่เป็นทั้งเสียง และภาพ ไม่ว่าจะเป็นในสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ โดยในยุคเริ่มต้นของการนำเสนอเรื่องลึกลับโดยผ่านรูปแบบของละครนั้น เริ่มต้นจากการนำเสนอเรื่องผ่านเรื่องราวในรูปแบบละครภาพยนตร์ โดยครั้งแรกเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2476 ในเรื่อง "ปู่โสมเฝ้าทรัพย์" โดยมีขุนวิจิตรมาตรา หรือ สง่า กาญจนาคพันธุ์ เป็นทั้งผู้กำกับและประพันธ์ทั้งเรื่อง สร้างโดยสฤพลสุวัต หรือ ภาพยนตร์เสียงกรุง ในสมัยนั้นและเป็นเรื่องที่มีการถ่ายทำแบบฟิล์มคู่ (Double System) เป็นครั้งแรก ซึ่งถือว่าเป็นยุคแรกของการนำเอาฟิล์มเสียงมาพิมพ์รวมกับฟิล์มภาพ ให้เสียงกับภาพอยู่บนฟิล์มเดียวกัน ดังในหนังสือ "หนังไทยในอดีต" ของขุนวิจิตรมาตรา หน้า 145 ได้กล่าวไว้ว่า

...ในระบะนี้ ทางฮอลลีวูดอเมริกันมทำหนังผี เช่น เดชผีดิบ แพรงเกนสไตน์ ฯลฯ ปี พ.ศ. 2476 ศรีกรุงจึงคิดทำหนังผี ข้าพเจ้าแต่งเรื่อง "ปู่โสมเฝ้าทรัพย์" ขึ้นดำเนินเรื่องเป็นวิทยาศาสตร์สมัยใหม่.....

ต่อมาในปี พ.ศ.2478 ก็ได้สร้างภาพยนตร์อีกหนึ่งเรื่อง "เมืองแม่หม้าย" โดยหลวงอนุรักษรัถการเป็นสร้างและผู้กำกับ ส่วนผู้ทำหนังอีกแห่งหนึ่งในสมัยนั้นก็คือ หัสดิษฐ์ภาพยนตร์ มีหม่อมราชวงศ์อนุศักดิ์ หัสดิษฐ์ เป็นเจ้าของ ได้มีการนำเรื่องลึกลับนี้มาสร้างในรูปแบบภาพยนตร์ โดยในปี พ.ศ. 2479 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 "แม่นาคพระโขนง" ได้ถูกนำมาสร้างและเล่าเรื่องราวเขย่าขวัญถ่ายทอดเป็นภาพยนตร์ โดยมีนายจรูญ วุฒาติตย์ เป็นผู้เขียนบทภาพยนตร์ ซึ่งได้นำเค้าโครงมาจากเรื่อง "อีนากพระโขนง" ที่ประสบความสำเร็จอย่างเกียวกวจากการแสดงละคร

เวทีที่โรงละครปริดาลัย (บทประพันธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงษ์) แต่การเล่าเรื่องราวของ "แม่นาคและทิดมาก" ไม่ได้หยุดอยู่แค่นี้ ยังมีผู้สร้างอีกหลายรายที่ยังคงนำเรื่องลี้ลับนี้มาผลิตเป็นภาพยนตร์อีกหลายครั้ง ทั้งในปี พ.ศ. 2480 นายอบ โหมคประดิษฐ์ , บริษัท สหายภาพยนตร์ จนถึงปี พ.ศ. 2502-2521 เสน่ห์ โกมารชุน ก็ได้หยิบเรื่องแม่นาคมาสร้างเป็นภาพยนตร์อีกหลายครั้ง จากนั้นก็ยังมีผู้สร้างรายอื่นที่นำเรื่องแม่นาคมาสร้างกันอีก 3 ราย โดยยังคงเค้าโครงเรื่องเดิมไว้แต่เปลี่ยนรายละเอียดปลีกย่อยในดัดบท เทคนิคทางภาพยนตร์เพื่อเพิ่มรสชาติการชมเข้าไป

ในการเล่าเรื่องราวผ่านสื่อภาพยนตร์นั้น ก็ยังคงมีการนำเสนอเรื่องลี้ลับกันอย่าง ต่อเนื่อง อาทิเช่น ในปี พ.ศ. 2503 บริษัทกันตนาภาพยนตร์ ได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง "ผีพยาบาล" และในเวลาต่อมา เช่น ลูกกรอก เพชรตาแมว เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมีผู้สร้างท่านอื่นๆ ที่มีการนำเรื่องลี้ลับมาถ่ายทอดเป็นรูปแบบของภาพยนตร์โทรทัศน์ อาทิเช่น มจ. ชาตรีเฉลิม ยุคคล ในนาม พร้อมมิตรภาพยนตร์ ได้แก่ หมอผี หรือไม่อย่างในช่วง 5-6 ปีนี้ การนำเสนอเรื่องลี้ลับผ่านรูปแบบของภาพยนตร์ก็ยังคงมีการนำเสนอกันมาโดยตลอด อย่างในปี พ.ศ.2536 เช่นภาพยนตร์เรื่องปีหนึ่ง...เพื่อนกัน และวันอัศจรรย์ของผม, บ้านผีปอบ 9-10, สบายปรี๊ด...อ 2, ศพ 5 ปี, ผีแม่มา้ย 3, ท่านขุน...น้อย น้อย แห่งสยาม, จระเข้ผีสิง, เสกหุ่นไล่กามาล่าปอบ, ผีไม่กลัวสปีแหรอ และ ดง สมิ้ง เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2537 เช่นภาพยนตร์เรื่องปลาบู่ทอง, บ้านผีปอบ 11-13, ปลุกขึ้นมาฆ่า 4, คู่แท้สองโลก, กาเหว่าที่บางเพลง, ผีแม่มา้ย 5, กระสือ กระหายเลือด เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2538 เช่น ภาพยนตร์เรื่องภูติพิศวาส, เกิดอีกทีต้องมีเธอ, งูแก๊งกอง, สยิมก็ย กียู, นะ มะ ปะ สุ เป็นต้น ในปี พ.ศ.2539 เช่นภาพยนตร์เรื่องเรือนมยุรา, อุแว้สวรรค์, มหัศจรรย์ข้ามโลก เป็นต้น ในปี พ.ศ.2540 เช่นภาพยนตร์เรื่องไนน์ตี้ซ็อค เติลิตเปิดโลง ,ลับแล คนมหัศจรรย์, ทำฟ้าลิขิต, มัจจุราชตามล่าข้าไม่สน และในปี พ.ศ. 2541 เช่นภาพยนตร์เรื่อง 303 กลัว/กลัว/อาฆาต และปาฏิหาริย์ โอม+สมหวัง เป็นต้น (ข้อมูลจากหนังสืองานประกวดภาพยนตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 3-8)

เรื่องลี้ลับในสื่อวิทยุกระจายเสียง

ในการนำเสนอเรื่องลี้ลับผ่านเรื่องราวและตัวละคร ไม่ได้มีอยู่เฉพาะรูปแบบและวิธีการนำเสนอในรูปแบบภาพยนตร์เท่านั้น เพราะระหว่างสงครามโลก กิจการภาพยนตร์เกิดความปั่นป่วน การสร้างภาพยนตร์ไทยต้องหยุดชะงัก ภาพยนตร์นำเข้ามาจากต่างประเทศขาดแคลน โรงภาพยนตร์ต่างๆ จึงนำเอาละครและวงดนตรีไปแสดงแทน จนกระทั่งในช่วง พ.ศ. 2488-2489 กิจ

การวิทยุกระจายเสียงเฟื่องฟูขึ้น นาฏกรรมเสียงที่เกิดขึ้นในรูปแบบของนิทานดนตรี ละครดนตรี แปรรูปมาเป็นรูปแบบละครวิทยุ ซึ่งถือว่าวิทยุได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก เพราะเป็นสื่อที่นำละครเข้าไปถึงบ้านได้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอดีต โทรทัศน์ยังเป็นเรื่องของคนมีฐานะและยังไม่มีดาวเทียมช่วยขยายรัศมีการแพร่ภาพให้กว้างไกลเช่นทุกวันนี้ ภาพยนตร์ก็เป็นความบันเทิงของคนในเมือง ดังนั้นความบันเทิงหลักของชาวบ้านทั่วไปจึงได้แก่ "วิทยุ" ที่ส่งเสียงแพร่ไปถึงทุกซอกทุกมุมของประเทศ รวมทั้งเครื่องรับราคาก็ย่อมเยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อวิทยุกระจายเสียงถือได้ว่าเป็นสื่อที่สร้างจินตนาการได้ดีที่สุด เพราะเสียงและภาษาสามารถสร้างภาพในจินตนาการได้อย่างมหัศจรรย์ เช่น สร้างฉากอันวิจิตรพิสดารด้วยการบรรยาย สร้างอารมณ์รัก อารมณ์โกรธ อารมณ์เศร้าได้ด้วยเสียงเพลง เสียงพูด เสียงประกอบต่างๆ

และถ้าจะกล่าวถึงคณะละครคณะหนึ่งที่มีการนำเสนอเรื่องลิ้นลับที่เป็นที่รู้จัก น่าสนใจ และมีชื่อเสียงในยุคหนึ่งคนละหนึ่ง คือคณะกันตนา โดยการนำของคุณประดิษฐ์ กัลย์จาฤก และคุณสมสุข กัลย์จาฤก ซึ่งในยุคหนึ่งถือว่า "กันตนา" เป็นคณะละครวิทยุผู้นำในเรื่องลิ้นลับไม่ว่าจะเป็น ผี วิญญาณ ที่มีการสร้างความหวาดผวากับแฟน ๆ จนหลายคนแทบจะไม่กล้าออกจากบ้านยามค่ำคืน ดังที่สฎีปหน้าหนึ่ง ผู้จัดการรายสัปดาห์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 348 2-8 ส.ค. 2536 ได้กล่าวไว้ว่า

...เนื่องจากบทละครประเภทภูติผีและไสยศาสตร์เร้นลับของคณะกันตนาได้รับความนิยมมากมาโดยลำดับ เพราะมีผู้เขียนบทที่มีความสามารถ คือ คุณสมสุข กัลย์จาฤก ภรรยา คู่ชีวิตของคุณประดิษฐ์ ซึ่งคนในยุคหนึ่งจะรู้จักในนามปากกาว่า "กุสุมา สิ้นสุข" รวมทั้งรู้จักใช้ชาวดอเฟฟเฟกซ์เข้ามาช่วยโดยจ้างคนฉายภาพยนตร์ไทย ประเภทผีๆ ทั้งหลาย ให้เป็นผู้อัดประกอบภาพยนตร์นำมาใช้กับละครวิทยุแต่ครั้งต้องใช้เครื่องบันทึกเสียงจากต่างประเทศ มิใช่ใช้แผ่นเสียงเปิดประกอบดังยุคก่อน...

"เรื่องลิ้นลับ เสียงจะไม่เหมือนธรรมดา ค่อยๆ ทำให้รู้ว่าจะมุ่มบ่ามเข้าไปไม่ได้ ต้องค่อยๆ ก้าวเข้าไป เสียงจะเบาหรือหนัก บคกออกจากตัวละครให้เขารู้ วิทยุคือเสียงที่ต้องบรรยายให้ทราบ ที่วีไม่ต้อง Over เหมือนวิทยุ เพราะภาพมันบอก เช่น สายตาว่ากลัวก็กลัว ที่วีจะบอกให้ทราบสีหน้าอาการทันที จุดเด่นของละครผี Sound ต้องดี จะทำให้คนติดใจมาก และเรื่องต้องมีเนื้อหาสาระที่ให้ประโยชน์ 'ไม่เหลวไหล' (สมสุข กัลย์จาฤก, 3 ตุลาคม 2543)

นอกเหนือจากคณะกันตนา ถือได้ว่าเป็นผู้นำของคณะละครวิทยุในเรื่องราวลิ้นลับเหล่านี้แล้ว ก็ยังมีคณะละครวิทยุคณะอื่นๆ ที่มีการนำเสนอเรื่องราวเหล่านี้เช่นกัน อาทิเช่น คณะแก้วฟ้า, คณะเสนีย์ บุชบเกศ, คณะนิลิกานนท์ และคณะเกศทิพย์ ซึ่งก็เป็นคณะที่มีการนำเสนอเรื่องราวลิ้นลับเหล่านี้เช่นกัน แต่ก็จะมีการนำเสนอในเรื่องราวแนวชีวิตเป็นส่วนใหญ่

"ละครวิทยุลิ้นลับสมัยก่อนจะมีคนบรรยาย และมีคนเล่นต่อ แต่ของเกศทิพย์จะใช้วิธีโต้ตอบกันเลย โดยใช้ Sound ช่วย และจะใช้ก้อนความรู้สึกของตัวละคร เป็นตัวอธิบาย ใช้บทสนทนาบอกรายละเอียดต่างๆ เรื่องลิ้นลับในยุคนั้นเยอะมาก ช่วงนั้นเราออกอากาศตอนกลางคืนประมาณ 3-4 ทุ่ม ซึ่งจะดูช่วงเวลาตอนออกอากาศพอสมควร ที1-2 ควรเป็นแนวลิ้นลับหรือธรรมะไปเลย ควรดูเวลาออกอากาศให้เหมาะสม ไม่ควรออกเวลากลางวัน ไม่เข้ากับบรรยากาศ" (กัลยา ศัลย์พงษ์ คณะเกศทิพย์ : 3 ตุลาคม 2543)

แต่การนำเสนอเรื่องราวเหล่านี้ที่ผ่านสื่อวิทยุไม่ได้มีแต่เฉพาะในรูปแบบของละครวิทยุเท่านั้น ในยุคประมาณปี พ.ศ. 2503 จะมีรายการวิทยุรายการหนึ่งที่น่าสนใจนำเสนอเรื่องราวในรูปแบบของทั้งรายการพูด (Talk Program) สลับกับละครวิทยุ คือคณะละครวิทยุ 213 ใช้ชื่อรายการว่า "คณะนกฮูก" โดยมีคุณ ส.รัตนะ เป็นผู้ดำเนินรายการในนามว่า "นายนกฮูก" ออกอากาศทางสถานีเอเอ็ม จากการสนับสนุนของบริษัท สหพัฒนพิบูลย์ จำกัด โดยรูปแบบของรายการช่วงแรกจะนำเสนอเรื่องเล่าของผู้ฟังทางบ้านที่ได้ส่งจดหมายเล่าเรื่องราวมา และทางคณะฯ จะมีการตรวจสอบความเป็นไปได้ของเรื่องราวด้วย โดยยึดหลักการในการนำเสนอก็คือ "ต้องเป็นเรื่องจริงและสามารถตรวจสอบได้" แล้วหลังจากนั้นจึงจะได้ถูกนำเสนอผ่านรายการอีกครั้ง แต่ต่อมาเพื่อเป็นการเพิ่มสีสันของการถ่ายทอดเรื่อง ก็ได้มีการสลับวิธีการเล่าเรื่องระหว่างการเล่าโดยนายนกฮูกคนเดียว เป็นละครวิทยุ ที่มีตัวละครหลายตัวมีส่วนในเรื่องราว และประกอบกับการใส่เสียงประกอบหรือ Sound Effect เข้าไปทำให้เกิดความน่ากลัวและคล้อยตาม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 เป็นยุคของ "ลูกนกฮูก" ของคุณจำเริญ รัตนะ (บุตรชายของคุณ ส. รัตนะ) ซึ่งถือว่าเป็นอีกรายการหนึ่งที่ยังคงนำเรื่องราวเหล่านี้มาถ่ายทอดให้ผู้ฟังในรูปแบบของละครสั้นทางวิทยุประเภทจบในตอนเดียว ใช้เวลาในการออกอากาศประมาณ 30 นาทีเท่านั้น โดยก็ยังคงเป็นการนำเสนอเรื่องราวในรูปแบบของละครวิทยุเช่นเดียวกัน ซึ่งมีการบรรยายเล่าเรื่องโดยบางที่เป็นเรื่องราวของผู้เล่าประสบเหตุการณ์เอง หรือบางเรื่องจะเป็นการบรรยายว่าคนอื่นเล่าให้ฟัง การบรรยายก็จะสลับกันไป จะแตกต่างจากคณะนกฮูกเพียงแต่ได้มีการเพิ่มวิธีการให้เสียงประกอบในยุคใหม่ๆ หรือ Soundtrack ของภาพยนตร์ต่างประเทศเข้ามาผสมให้ดูน่ากลัวยิ่งขึ้นเท่านั้น แต่โดยเนื้อหาส่วน

ใหญ่ก็ยังคงเหมือนเดิมเช่นกัน ซึ่งปัจจุบันรายการนี้ก็ยังมีการนำเสนอทางสถานีวิทยุ ต.ช.ด.576 A.M.กรุงเทพฯ ทุกวันจันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่เวลา 19.30-20.00 น. เพียงแต่การนำเสนอจะนำเรื่องราวเก่าที่ได้เคยผลิตออกอากาศในอดีตนำมาออกอากาศใหม่อีกครั้ง

“เรื่องผี หวาดเสียว ลึกลับเนี่ยะ ต้องทำดีๆ เขียน เล่น Sound ต้องกลมกลืน เสียง Sound ยาวไปก็ไม่ได้ สั้นไปก็ไม่ได้ เสียงคนเล่นต้องทอดจังหวะดีๆ ต้องกลมกลืน เสียงตกใจต้องรับกันดีๆ บรรยากาศเจิบๆ อยู่ในวงค์ ต้องให้ตกใจ อยู่ที่คนวาง Sound และคนเล่นให้สัมพันธ์กัน” (วีระ ลิ้มปพันธ์, 29 กันยายน 2543)

จากค่านิยมในการนำเสนอรายการรูปแบบนี้ก็ไม่ได้หายไปจากหน้าประวัติศาสตร์เลย จนกระทั่งในปี พ.ศ.2537 รายการประเภทนี้ได้กำเนิดขึ้นมาอีกบนคลื่นวิทยุ F.M. เป็นครั้งแรก ภายใต้การนำเสนอรายการโดยคุณพล ทองพลับ ในชื่อของรายการที่ว่า “Smile Shock” ของบริษัท Media Plus จำกัด โดยลักษณะของการนำเสนอจะเป็นรูปแบบของนิตยสารทางอากาศ มีการแบ่งช่วงรายการหลายช่วง แต่ในการดำเนินรายการนี้ได้มีการเปลี่ยนสถานีวิทยุในการออกอากาศอยู่หลายครั้ง ทั้งนี้เนื่องด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจ แต่การเปลี่ยนแปลงสถานีวิทยุในการออกอากาศหาได้ทำให้ผู้ผลิตรายการมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในรายการแต่ประการใด กลับยังคงเนื้อหาที่นำเสนอเหมือนเดิมทุกประการ จนในปัจจุบันนี้ทางรายการได้ออกอากาศประจำที่คลื่น FM. 94 MHz. ในรายการที่ชื่อว่า รายการ Shock FM. 94 MHz. โดยที่ได้มีการปรับปรุงรูปแบบของรายการให้มีสีสันและสาระมาตลอด และมีการขยายจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนกว่า 40,000 คน รวมทั้งได้มีการขยายเวลาการออกอากาศและช่องทางในการออกอากาศเพิ่มขึ้นทั้งทางโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต อีกด้วย

เรื่องลึกลับในสื่อวิทยุโทรทัศน์

นอกเหนือจากการนำเสนอเรื่องราวผ่านภาพยนตร์และวิทยุแล้ว เมื่อเทคโนโลยีของสื่อใหม่ได้มีการพัฒนาขึ้นจนเกิดสื่อโทรทัศน์ขึ้นมานั้น การเล่าเรื่องลึกลับผ่านสื่อสมัยใหม่นี้ก็ยังมี การนำเสนอเรื่องลึกลับมานำเสนอในรูปแบบต่างๆ เหมือนดังในสื่อภาพยนตร์และวิทยุ ไม่ว่าจะเป็นเล่าเรื่องผ่านภาพยนตร์โทรทัศน์ และละครโทรทัศน์ ซึ่งเรื่องลึกลับเรื่องแรกที่ถูกนำเสนอผ่านภาพยนตร์โทรทัศน์ทาง ททบ.ช่อง 7 (ช่อง 5 ในปัจจุบัน) ผลิตโดย ไพฑูรย์ รัตนานนท์ คือเรื่อง “โรงแรมผี” ถือได้

รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2511 พยุง พึ่งศิลป์หรือ พยุง ฉันทศาสตร์โกศล แห่งหุ้นส่วนจำกัดรัชฟิล์ม ได้ผลิตภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์เรื่อง "พิภพมัจจุราช" ขึ้น แต่ภายหลังจากนั้น 5-6 ปี การผลิตภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์ประสบปัญหา เนื่องจากการสร้าง PLOT ที่จะต้องไม่ซ้ำกัน จึงหันมาผลิตภาพยนตร์เรื่องยาวหลายตอนจบ โดยได้มีการผลิตในรูปแบบของละครแนวจักรๆ วงศ์ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องเล่าอีกประเภทหนึ่งในเรื่องลึกลับ ต่อมาหลังจากที่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เปิดดำเนินการได้ประมาณ 1-2 ปี ก็ได้เริ่มมีการสร้างภาพยนตร์โทรทัศน์ขึ้นมาเช่นกัน ซึ่งในขณะนั้นมี 2 บริษัท คือ บริษัทพร้อมมิตรภาพยนตร์ ดำเนินการโดย หม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล ได้มีการผลิตเรื่องลึกลับในรูปแบบของภาพยนตร์เรื่องยาวหลายตอนจบ เช่น ห้องสี่ชมพู, หมอผี เป็นต้น ส่วนอีกบริษัทหนึ่งที่ผลิตเรื่องลึกลับ คือ ดาราฟิล์มภาพยนตร์ โดยมีรูปแบบการผลิตเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องยาว ซึ่งยังคงใช้รูปแบบของเรื่องลึกลับแนวนิทานพื้นบ้านจักรๆ วงศ์ๆ เหมือนกัน เช่น ปลาบู่ทอง, อุทัยเทวี ซึ่งผู้ชมนิยมกันมาก พร้อมทั้งก็ยังมีการนำเสนอในแนวภูติผีปีศาจอีกด้วย โดยเรื่องที่น่าสนใจมาจากนวนิยายบ้าง ละครวิทยุบ้าง เช่น ห้องหุ่่น ปอบผีฟ้า เป็นต้น ซึ่งได้ผลิตเป็นภาพยนตร์ชุดเรื่องยาวหลายตอนจบ เวลาฉายตอนละ 30 นาที และในปี 2516 สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 ก็ได้นำเรื่องประเภทนิทานพื้นบ้านจักรๆ วงศ์ๆ และเรื่องภูติผีปีศาจมานำเสนอในรูปแบบเดิมคือเป็นภาพยนตร์ชุดเรื่องยาวหลายตอนจบ เช่น มาลัยทอง, พรายตะเคียน, ขลุ่ยผี, วิญญาณสยอง เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารูปแบบการนำเสนอแบบเรื่องลึกลับดูเหมือนจะไม่สามารถลบเลือนไปจากสังคมไทยได้ แม้กระทั่งในปัจจุบันเรื่องราวเหล่านี้ก็ยังคงถูกหยิบมานำเสนอเป็นรูปแบบทั้งภาพยนตร์และละครโทรทัศน์อยู่ไม่ขาดหาย

นอกเหนือจากการนำเสนอเรื่องลึกลับผ่านสื่อโทรทัศน์ในรูปแบบของละคร ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบรายการที่ถือได้ว่าเด่นชัดมากนั้น ก็ยังมีการนำเสนอเรื่องลึกลับผ่านรูปแบบรายการอื่นอยู่อีกหลายรายการ แต่ที่เห็นเด่นชัดในปี พ.ศ. 2539 บริษัท Work Point Entertainment จำกัด ได้เล็งเห็นถึงความนิยมในเรื่องลึกลับเหล่านี้ จึงได้หยิบยกวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์รูปแบบใหม่แต่อาศัยวิธีการถ่ายทอดเดิมๆ ก็คือการใช้รูปแบบรายการสนทนาผสมกับละครสั้นทางโทรทัศน์ ซึ่งในช่วงรายการแบบสนทนา จะมีวิธีการนำเสนอในลักษณะการเล่าเรื่องโดยมีแขกรับเชิญมาเล่าเหตุการณ์ทั้งที่ประสบเหตุเองหรือผู้อื่นเล่าให้ฟังก็ตาม และอีกช่วงที่น่าสนใจในรูปแบบของละครสั้นก็จะเป็นเรื่องราวที่ได้หยิบยกมาจากจดหมายของผู้ฟังทางบ้าน โดยใช้ชื่อรายการที่ชื่อว่า "ชมรมชนหัวลูก" ที่มีคุณมยุรา ธนะบุตร และคุณธงชัย ประสงค์สันติ เป็นพิธีกร ดังที่นิตยสารทีวีพูลรายสัปดาห์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 331 ได้กล่าวไว้ว่า

....รายการชมรมชนหัวลูก เป็นรายการที่จับเอาเรื่องราวของประสบการณ์เขย่าขวัญอันน่าสะพรึงกลัวในแง่ของจิตและวิญญาณมานำเสนอ ผู้ชมหลายคนที่เคยมีประสบการณ์หรือแม้ว่าบางคนไม่เคยสัมผัสแต่ก็ยังให้ความสนใจที่จะรับฟังและติดตามแบบกลัวๆ กล้าๆ กันเป็นประจำ ช่วงที่น่าสนใจเป็นพิเศษเห็นจะเป็นช่วง “ประสบการณ์ชนหัวลูก” ที่มีเรื่องราวประสบการณ์สยองของสองแซกรับเชิญที่เคยประสบพบเจอ มาเล่าสู่กันฟัง....

“ประมาณปี 36 ชื่อได้จาก Concept รายการ โดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเร้นลับ ที่คนหาคำตอบไม่ได้เหมือน X-File เราคิด Tone นี้มากกว่า แต่ถ้าไทยจะมีอารมณ์ในแนววิญญาณหรือผี แต่ทั้งโลกก็จะคล้ายๆ กัน พอคิดถึงอารมณ์นั้นก็ต่อเนื่องกันมาว่า เวลาคนเรากลัวๆ ซอບดูหนังผี ก็จะไปดูพร้อมๆ กันเป็นกลุ่ม เป็นแก๊งค์ เวลากลัวจะชนหัวลูก อาจมีการนำเสนอในลักษณะสารคดี เช่น บันทึกการค้นหาแม่นาคของคุณเอนก นาวิกมูล เราจะหยิบเรื่องนั้นมาทำและต้อง Research ก่อน เหมือนกับไปหยิบบรรทัดหนึ่งของสารคดีที่เขาเขียนไว้และเรามาอ้างอิง เป็นธรรมชาติของละครที่ต้องมาเสริมเพิ่มอยู่แล้ว เราจึงไม่คิดเรื่องแต่ง เพราะเราตีกรอบว่าเรื่องจริง มันอาจหลุดจากเรื่องจริงจะกลายเป็น Drama หรือหวามากขึ้น ก็อาจจะสนุกไปอีกแบบหนึ่ง เราสนใจเรื่องจริง แต่ใกล้ความรู้สึกของคนชมว่าใกล้ตัว” (รายการชมรมชนหัวลูก, 22 ตุลาคม 2543)

แต่รายการที่น่าเสนอเนื้อหาเรื่องลึกลับในรูปแบบต่างๆ นี้ไม่ได้มีแต่เฉพาะรายการ “ชมรมชนหัวลูก” เท่านั้น ก็ยังมีรายการ “สี่ทุ่มสแควร์” ของคุณวิฑูรย์ สุนทรวิเนตร (หรือรายการตีสิบในปัจจุบัน) แต่การนำเสนอเรื่องราวจะอยู่ในช่วงหนึ่งของรายการเท่านั้น การนำเสนอช่วงนี้ได้เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2536 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน แต่การหยิบยกเรื่องลึกลับนี้เป็นเพียงช่วงหนึ่งของรายการเท่านั้น ไม่ได้เป็นช่วงที่ประจำทุกสัปดาห์ แต่ในการเล่าเรื่องได้มีการเพิ่มสีสันและอารมณ์ในการสร้างบรรยากาศในการนำเสนอเรื่องให้น่ากลัวเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด

“คนไทยชอบฟังเรื่องแนวนี้ เพราะเวลาทำ Rating จะสูงมาก โดยเริ่มจากมีคนเล่าให้ฟังว่าดาราคณนี้เคยเจอผี ค้นตามหนังสือบันเทิง นักข่าวบันเทิง หนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ จากนั้นจะเชิญดารามาเล่าเรื่องราวในรายการ ซึ่งการเล่าเรื่องผี จะอยู่ในช่วง Free Style เป็นช่วง Talk Show เราเริ่มมาตั้งแต่สมัยสี่ทุ่มสแควร์” (รายการตีสิบ, 28 กันยายน 2543)

ส่วนรายการทางโทรทัศน์ที่มีการนำเนื้อหาความลึกลับเหล่านี้มานำเสนอในอีกรายการก็คือ รายการคุณขอมมา ช่วง “เรื่องจริงที่เหลือเชื่อ” ที่นำเสนอรายการทางสถานีโทรทัศน์ ITV

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2539 ผลิตโดยบริษัท The Spallion จำกัด โดยรูปแบบของช่วงรายการจะเป็นสารคดี เนื้อหาที่น่าสนใจของรายการจะเป็นแนววิทยาศาสตร์ มนุษย์ต่างดาว พลังลึกลับ พลังจิต เป็นต้น แต่เรื่องราวที่น่าสนใจต้องเป็นเรื่องราวจริงที่เกิดขึ้นแต่การนำเสนอจะเป็นการให้ผู้ชมวิเคราะห์ ซึ่งก็ต้องขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของผู้ชมอีกด้วย

หรือแม้แต่รายการที่มีการนำเสนอทาง Cable TV เองก็ตาม ก็ยังมีการนำเสนอเรื่องราวเหล่านี้เช่นกัน ซึ่งนำออกอากาศโดยบริษัท ยูบีซี เคเบิล เน็ตเวิร์ค จำกัด (มหาชน) หรือ UBC นั่นเอง โดยรายการที่น่าสนใจเนื้อหาเหล่านี้ ออกอากาศทางช่องสถานีที่ 37 ในชื่อช่องว่า UBC X-ZYTE สำหรับเนื้อหาและรูปแบบของรายการได้มีการนำเสนอทั้งในรูปแบบรายการสารคดี ภาพยนตร์ การ์ตูน รายการขวนหัวในลักษณะที่เกี่ยวข้องแนวลึกลับ น่ากลัว สยองขวัญ การพิสูจน์โดยใช้วิธีหรือเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์หลักฐานของปรากฏการณ์ประหลาดที่เกิดขึ้นจริง ยังสถานที่ต่างๆ ที่ถูกกล่าวขวัญว่าเขี้ยนที่สุด ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล โรงแรม หรือสถานที่ที่มักได้ยินเสียงร้องไหยหวน หรือมีปรากฏการณ์ลูกไฟลึกลับ เป็นต้น หรือไม่ก็จะเป็นเนื้อหาที่น่าสนใจเรื่องแปลก คดีอาชญากรรม ตำนานผู้รอดตายจากเหตุการณ์ต่างๆ เรื่องระทึกขวัญ รวมไปถึงเรื่องราวตลกขบขัน เช่น The world's Funniest II หรือ ชมรมโจรป้อ เป็นต้น

เรื่องลึกลับในสื่อคอมพิวเตอร์

สื่อใหม่ที่ถือได้ว่าเป็นสื่อที่ทันสมัยและกำลังเป็นที่นิยมกันมากในขณะนี้ คือ สื่ออินเทอร์เน็ต ได้มีผู้ผลิตหลาย Web ที่มีการนำเอาเรื่องลึกลับเหล่านี้มาเป็นจุดในการนำเสนออีกด้วย เพียงแต่รูปแบบและวิธีการนำเสนอเรื่องลึกลับจะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์หลักของผู้ผลิต ส่วนใหญ่จะผลิตเป็นรูปแบบนิตยสาร ที่มีสีสันและเนื้อหาหลากหลาย มีทั้งเนื้อหาที่เป็นตัวอักษร และเทคนิคทางคอมพิวเตอร์ ที่ก่อให้เกิดความบันเทิง ไปจนถึงนำเสนอให้เกิดอารมณ์กลัว อาทิเช่น Web ที่กล่าวถึงแต่ในเรื่องของภูตผีปีศาจโดยทั่วไป เกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาราศี การดูดวง ชะตาชีวิต การตั้งชื่อที่เป็นมงคล หรือ เรื่องเกี่ยวกับ UFO เป็นต้น อาทิเช่น

- สารานุกรมอสุรกายฉบับภาษาไทย <http://www.welcome.to/monsterzone>
รวบรวมรายนามอสุรกาย สัตว์ประหลาด อสุร ภูตผีปีศาจจากทั่วทุกมุมโลก แบ่งไปตามหมวดอักษร A-Z

- ชมรมโหราศิลป์ <http://horasilp.webhostme.com> ดูดวงชะตาของคุณ และเรียนวิธีการ ทำนายชะตาชีวิตด้วยไพ่ทาโรต์ โดย อ. สหัชญาณ (เขตต์)
- ดวงวันนี้ [Http://www.dailynews.co.th/columns/co_astro/](http://www.dailynews.co.th/columns/co_astro/) โดยอ.อรรถวิโรจน์ ศรีตุลา ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์เป็นประจำทุกวัน
- ตั้งชื่อดี [Http://siam.to/goodname](http://siam.to/goodname) บริการตั้งชื่อดีสำหรับบุตรหลานหรือท่านที่ต้องการเปลี่ยนชื่อให้เป็นชื่อที่มีศริมงคลถูกต้องตามหลักการโหราศาสตร์ ทักษาและเลขศาสตร์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยอาจารย์ กษิรา วัชรวิชัย
- ฮวงจุ้ยดอทคอม [Http://www.huangjui.com](http://www.huangjui.com) โหราศาสตร์
- ทำนายฝัน <http://www.spaceports.com/~kanitta> เรียนรู้เกี่ยวกับความฝันว่าคืออะไร และมีที่มาอย่างไรและดูความหมายฝันของคุณด้วย
- ห้องโหราไทย <http://www.geocities.com/Athens/sparta/2736/website> เกี่ยวกับโหราศาสตร์ไทย โดยทาง web site แห่งนี้จะผูกดวงให้แก่ผู้ที่สนใจในฟรี
- <http://kookkoo.hypermart.net/> ห้องทดลองค้นคว้าสร้างผีพันธุ์ใหม่ รวมผีประเภทต่างๆ เนื้อหาสนุกสนาน ไม่น่ากลัว
- <http://members.xoom.com/moowow/Stdg/index.htm> บางสิ่งบางอย่าง บ้างรู้ บ้างเห็น รวบรวมเรื่องที่ลึกลับเกี่ยวกับผี UFO
- <http://www.shockfm.com> ความสยองขวัญบนหน้า Internet ที่คุณพลาดไม่ได้ เรามีถ่ายทอดสด และบันทึกโดยสามารถฟังกันสดๆ ด้วย Real Audio ได้เลยเป็นรายการวิทยุ สยองขวัญ ทางสถานีวิทยุ 94 Mhz.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวคิดในเรื่องลึกลับของสื่อมวลชน มีการเริ่มต้นและพัฒนาในรูปแบบและวิธีการนำเสนอมาแล้วอย่างหลากหลาย ซึ่งในส่วนของกรวิจัยครั้งนี้จะได้อาศัยแนวคิดที่กล่าวมาในข้างต้นมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ในส่วนของรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิชุดา ปานกลาง : การวิเคราะห์การถ่ายทอดความหมายเรื่อง "ผี" ในภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" พ.ศ. 2521-2532 (สม/2538)

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนำเสนอเรื่อง "ผี" ในภาพยนตร์ที่นำมาศึกษา มีสูตรลำเรียงของประเภท (genre) หนังสืผีไทย ทั้งในเชิงพล็อตเรื่อง คือ มีคนตายเป็นผี แต่ยังคงอยากใช้ชีวิตร่วมกับคน ผีออกมาอาละวาด และการกำจัดผีออกไป โดยองค์ประกอบย่อยของเรื่องได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างภาพยนตร์ และในเชิงแนวคิดที่นำเสนอเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบ้าน ผี และวัด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดระเบียบทางสังคม โดยมีพื้นฐานมายาคติ (Myth) ทางพุทธศาสนาในการเข้ามาจัดระเบียบของสังคมนี้

ภาพยนตร์ได้ถ่ายทอดความหมายของเรื่อง "ผี" โดยการเล่าเรื่องตามเหตุการ์ณ และใช้กล้องเป็นเครื่องมือในการปรับบันทึกเรื่องเล่า ยังไม่ได้ใช้ภาษาของภาพยนตร์ซึ่งเกิดจากการใช้เทคนิคทางภาพยนตร์ เช่น การจัดแสง มุมกล้อง ขนาดภาพ การตัดต่อ การใช้เสียง และเพลงประกอบ มาช่วยในการถ่ายทอดมากนัก

ผลงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำมาประกอบการวิเคราะห์ในส่วนของแนวคิดเรื่องลึกลับในสื่อมวลชน และใช้เป็นแนวทางวิเคราะห์ในส่วนของวิธีการนำเสนอเรื่องลึกลับ

เมธา เสรีธนาวงศ์ : การวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอขุตลกของรายการตลกทางโทรทัศน์ และวิดีโอเทป (สม/2539)

ผลการวิจัยพบว่า รายการคนอลเวง, รายการยุทธการขยับเหงือก, รายการขบวนการจีเลน, ช่วงไลฟ์โชว์ รายการทไวไลท์ โชว์ และรายการตลกทางวิดีโอเทป สรุปได้ว่า รูปแบบของรายการตลกทางโทรทัศน์ และวิดีโอเทป เป็นการผสมผสานกันระหว่างรูปแบบของ "จำอวด" และ "ละครย่อย" โดยจะมีลักษณะใดมากกว่ากันขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ของการสร้างสรรค์รายการ ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้แสดง ข้อกำหนดทางสื่อโทรทัศน์ และผู้ชมเป็นสำคัญ

ผลงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำมาเป็นแนวทางประกอบการวิเคราะห์ในส่วนของรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอรายการ ซึ่งผลงานวิจัยนี้มีส่วนที่คล้ายคลึงกันในส่วนของการวิเคราะห์ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เกี่ยวข้องกันในส่วนของเนื้อหา

กิตติพัฒน์ ลิ้มพะสุด : การนำอารมณ์ขันมาใช้ในรายการวิทยุประเภทปกิณกะ
บันเทิงของรายการถามมาซิจ๊ะ....โดน (สม/2544)

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างอารมณ์ขันเพื่อให้เกิดในรายการวิทยุประเภทปกิณกะบันเทิงนั้น
จินตนาการทางเสียงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศและอารมณ์ร่วมของผู้ฟัง อีกทั้งการคัด
เลือกเนื้อหา แล้วนำมาสร้างมุมมองใหม่ในการนำเสนอ ด้วยลีลาการพูด การใช้ภาษาของผู้ดำเนิน
รายการ ตลอดจนเสียงประกอบ โดยทั้งหมดนี้ จะต้องนำมาประกอบกัน ในสัดส่วนและช่วงเวลา
ที่เหมาะสมลงตัว

ผลงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำมาเป็นแนวทางประกอบการวิเคราะห์ในส่วนของคุณ
แบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอรายการ ซึ่งผลงานวิจัยนี้มีส่วนที่คล้ายคลึงกันในส่วนของการ
วิเคราะห์ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เกี่ยวข้องกันในส่วนของคุณแบบ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย